

Högskolan
Kristianstad

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044 250 30 00
www.hkr.se

**Examensarbete på avancerad nivå, 15 hp, för Grundlärarexamen
med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans
årskurs 1–3
HT 2020
GSX21L
Fakulteten för lärarutbildning**

Att läsa för en läsare

- Lärares och elevers uppfattning om och attityd till lärares högläsning i årskurs 3 och 6

Kristina Elmerot och Jessika Fasth

Författare

Kristina Elmerot och Jessika Fasth

Titel

Att läsa för en läsare – Lärares och elevers uppfattning om och attityd till lärares högläsning i årskurs 3 och 6

Handledare

Mary Ingemansson

Examinator

Daniel Möller

Sammanfattning

Studiens syfte är att undersöka lärares och elevers uppfattning om och attityd till lärarens högläsning, samt hur lärare uppfattar att de praktiserar arbetet med det. Studien genomfördes i årskurs 3 och 6, med det sociokulturella perspektivet och literacy som teoretiskt ramverk, genom sex semistrukturerade intervjuer med lärare samt 112 enkäter till elever.

Vår tidigare forskning visar att lärares attityd till högläsning är avgörande för hur mycket tid och engagemang de väljer att tillägna arbetet. Resultatet av denna studie visar att såväl forskning, som de medverkande lärarna och eleverna, har en positiv attityd till lärarens högläsning.

Vidare framgår det i vår tidigare forskning att lärare bör fortsätta högläsa för elever oavsett deras ålder då det utvecklar språket och det sociala samspelet. Vi ser en problematik i att läroplanen, för årskurs 1–9, är otydlig i *om*, *när* och *hur* högläsning bör praktiseras. Det blir upp till läraren att avgöra om högläsning sker. De intervjuade lärarnas ambitioner är att fortsätta högläsa i högre årskurser men de menar att tidsbrist och stigande krav på eleverna gör att det kan utebli. Resultatet visar att lärare som tolkar att läroplanen ställer krav på dem att högläsa har en mer planerad högläsning och ett tydligt undervisningssyfte.

Ämnesord

Högläsning, literacy, lyssna, läslust, arbetssätt, språkutveckling, attityd

Innehållsförteckning

Förord.....	5
1. Inledning	6
1.1 Syfte och frågeställningar	7
2. Teoretisk förankring.....	8
2.1 Sociokulturellt perspektiv	8
2.2 Literacy	8
3. Tidigare forskning	9
3.1 Centrala begrepp och definitioner.....	9
3.1.1 Högläsning.....	9
3.1.2 Hörförståelse	9
3.1.3 Attityd och uppfattning.....	10
3.1.4 Didaktik.....	10
3.2 Högläsningens möjligheter	10
3.3 Gynnsamma arbetssätt vid högläsning	11
3.3.1 Arbetssätt för att utöka elevers ordförråd	13
3.3.2 Arbetssätt för att utveckla elevers förståelse av text.....	14
3.4 Lärares och elevers uppfattning om och attityd till högläsning	15
3.5 Slutsats och frågeställningar	17
4. Metod	18
4.1 Val av metoder	18
4.2 Urval och genomförande.....	18
4.2.1 Intervjuer med lärare och analys av datainsamling.....	18
4.2.2 Enkäter till elever och analys av datainsamling	19
4.3 Validitet och reliabilitet.....	20
4.3.1 Intervjuer med lärare	20
4.3.2 Enkäter till elever	21
4.4 Etiska överväganden	21
5. Resultat och analys	22
5.1 Resultat av intervjuer med lärare	22
5.1.1 Lena.....	23
5.1.2 Karin	24
5.1.3 Veronika.....	25
5.1.4 Eva.....	26
5.1.5 Sara	28

5.1.6 Fredrik	29
5.2 Analys av intervjuer med lärare.....	30
5.2.1 Attityd till högläsning.....	30
5.2.2 Uppfattning om vad högläsning bidrar med	31
5.2.3 Lärarnas tolkning av läroplanen.....	31
5.2.4 Hur och när praktiseras lärarnas högläsning?	32
5.2.5 Utmaningar med att praktisera högläsning.....	33
5.3 Resultat och analys av enkäter till elever	33
5.3.1 Attityd till egen läsning	33
5.3.2 Attityd till lärarens högläsning	34
5.3.4 Elevers uppfattning om vad högläsning bidrar med.....	37
6. Diskussion och slutord	38
6.1 Högläsningens didaktiska möjligheter.....	38
6.2 Lärares och elevers uppfattning om och attityd till högläsning	42
6.3 Slutord och tankar om vidare forskning	43
Referenser.....	45
Bilagor	48
Bilaga 1 - Informationsbrev till lärare	48
Bilaga 2 - Informationsbrev till elever och vårdnadshavare	49
Bilaga 3 - Intervjuguide	50
Bilaga 4 – Enkät till elever.....	51
Bilaga 5 – Elevers egna tankar.....	53

Förord

Vi vill inleda med att tacka de lärare som har tagit sig tid att medverka i vår studie. Samtliga lärare var mycket tillmötesgående och måna om att vi skulle få ett innehållsrikt underlag. Vi vill också passa på att tacka de elever som har medverkat genom att svara på enkäter och även skrivit egna utförliga svar. Ett stort tack vill vi också rikta till vår mycket engagerade handledare, Mary Ingemansson, som har stöttat oss med värdefulla råd under arbetets gång. Till sist vill vi rikta ett stort tack till varandra för ett gott samarbete genom arbetets alla delar.

1. Inledning

Att läsa högt för barn är nödvändigt för deras utveckling som läsare. Och det är ett stort misstag att tro att högläsning bara behövs i de lägre klasserna (den period man brukar tala om läsinläring). Faktum är att högläsning har ett så stort värde, och att läsinläring är en så utsträckt process, och den korta tid vi brukar kalla läsinlärningsperioden en så liten del av det hela, att högläsning är nödvändigt genom hela skoltiden (Chambers, 2011:64).

Det inledande citatet av Aidan Chambers beskriver i korthet den uppfattning vi själva har om att högläsning har ett stort värde även för elever som kan läsa. Av vår erfarenhet som lärarstudenter i skolor har vi uppmärksammat att elever generellt tycker om att bli lästa för. Från vår barndom minns vi lärarens högläsningstunder som mycket uppskattade men att vi båda har erfarenhet av att de ebbade ut då vi blev äldre vilket vi nu i vuxen ålder tycker är synd. Detta har tillsammans mynnat ut i inspiration till vår studie.

Det vi undrar är *om, när* och *hur* elever i grundskolan får lyssna till högläsning i undervisningen då vi har svårt att se tydliga riktlinjer för detta i läroplanen. Ett av grundskolans uppdrag i läroplanen (Skolverket, 2019) är att elever ska ges förutsättningar till ett rikt och varierat språk för att kunna möta ett samhälle med olika kulturer vilket vi menar att högläsning har potential att kunna bidra till.

Vi har uppmärksammat att högläsning skrivs fram mer tydligt för de *yngre* åldrarna i läroplanen men avtar i precision med stigande årskurser. I förskolan står det tydligt att barnen ska ” [...] lyssna till högläsning [...]” (Lpfö, 2018:4). I förskoleklassens kursplan står det att eleverna ska få ” [...] lyssna på, samt skriva och samtala om såväl skönlitteratur som andra typer av texter och händelser” (Skolverket, 2019:19). I läroplanen för årskurs 1–9 står det inte explicit att lärare ska läsa högt för elever utan de får snarare tolka fritt. Nedan har vi citerat det vi kan finna som närmast beskriver hur högläsning kan kopplas till läroplanen.

I undervisningen ska eleverna möta samt få kunskaper om skönlitteratur från olika tider och skilda delar av världen. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om olika former av sakprosa. I mötet med olika typer av texter, scenkonst och annat estetiskt berättande ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt språk, den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden (Skolverket, 2019:257).

Frost (2002) skriver att barn som under sin uppväxt har fått lyssna till högläsning av böcker, och givits möjlighet att diskutera ord och innehåll, har ett språkligt försprång vilket bidrar till

en bred hörförståelse. Myrberg, professor i specialpedagogik, poängterar vikten av att läsa högt i skolan och i hemmet under uppväxten och även i vuxenlivet. Vidare menar han att högläsning är en ömsesidig process som kräver aktivt lyssnande och att samtal förs kring texten. Högläsning främjar, enligt Myrberg, fysiskt välmående och ger möjlighet att sätta sig in i andras känslor. Han framhåller att det är språkutvecklande då en skriven text innehåller långt fler ord än vardagligt tal. Läsaren kan även artikulera tydligare vilket hjälper barnet att uppfatta ljudstrukturer och grammatik. Enligt Myrberg kan ljudböcker aldrig ersätta den mänskliga inlevelsen vid högläsning och han framhåller att den som inte läser eller blir läst för blir utestängd från viktiga delar av samhället då huvuddelen av lärda ord kommer från skriftspråket (Preutz, 2012). Skolverket (2016) skriver att ju fler ord en individ känner till verbalt desto lättare blir det att förstå sammanhang och nya ord i texter.

Lundberg (2006) poängterar att det viktigaste med att läsa högt för barn är att det kan utveckla ett livslångt intresse för läsning. Det är därför viktigt med vuxna förebilder som visar värdet och glädjen med läsning. Även Körling (2012) skriver om vikten av att fortsätta läsa för en läsare. Körling menar att lärares högläsning berikar elevers självständiga läsning genom att de som åhörare får ta del av en bredare repertoar av litterärt berättande samt att kontakten mellan lärare och elever ökar och klassens samhörighet förstärks. I sin lärarroll väljer Körling att högläsa texter som innehåller ett mer komplext ordförråd och där elever får använda sin kognitiva förmåga i en annan omfattning än i de böcker de själva klarar av att läsa. Detta, menar Körling, bidrar till elevernas läslust och utforskande av mer utmanande texter. Adelman (2009) betonar vikten av att elever högt upp i åldrarna får lyssna till högläsning då de först i 13-årsåldern förstår innehållet genom egen läsning lika bra som genom högläsning.

1.1 Syfte och frågeställningar

Det huvudsakliga syftet med vår studie är att undersöka vad lärare och elever på olika skolor i Sverige, i årskurs 3 och 6, har för uppfattning om och attityd till lärarens högläsning. Vidare vill vi undersöka hur arbetet med högläsningen praktiseras, enligt lärarna. Med högläsning syftar vi på den läsning som sker då läraren läser högt för elever. Följande frågeställningar är centrala i vår studie:

1. Vilken uppfattning om och attityd till högläsning har lärare i årskurs 3 och 6?
2. Hur uppfattar lärare i årskurs 3 och 6 att de praktiserar arbetet med sin högläsning?
3. Vilken uppfattning om och attityd till lärarens högläsning har elever i årskurs 3 och 6?

2. Teoretisk förankring

Det sociokulturella perspektivet samt literacy utgör det teoretiska ramverket i föreliggande studie. Nedan relaterar vi det sociokulturella perspektivet till hur högläsning bidrar till en gemenskap som främjar att elever lär sig av varandra i ett socialt samspel och att deras literacy därmed utvecklas.

2.1 Sociokulturellt perspektiv

Det sociokulturella perspektivet grundar sig i teorier om att människor är sociala varelser som lär i gemenskap med varandra. Högläsning är en social aktivitet som främjar till samtal och gemenskap. Inom perspektivet är språket människans viktigaste redskap. Såväl det talade som det skrivna språket, eller det som uttrycks via bilder eller tecken, hjälper människor att kommunicera och förstå sin omvärld (Lundgren et al., 2014).

Vi fokuserar främst på begreppet *ZPD - the zone of proximal development*. Begreppet bygger på tesen att man lär sig mest av personer som besitter någon mer kunskap än man själv gör (Lundgren et al., 2014). I vår studie relaterar vi det till att lärarens högläsning gör att elever kan ta del av mer avancerade texter än de självständigt skulle kunna läsa men även sett till den förståelse de kan tillägna sig genom andras förklaring och hjälp i samtal kring texter. I Woolfolk och Karlberg (2015) kan man läsa om att den proximala utvecklingszonen även beskrivs som *den magiska mittzonen*. Det är inom denna nivå som läraren bör undervisa i då den varken är uttråkande eller alltför avancerad för eleven. Det är en nivå där eleven kan utmanas med hjälp av stöttning och därmed utveckla sitt lärande. Säljö (2015) beskriver att denna form utav stöttning från lärare eller en mer kompetent person kallas för *scaffolding* inom lärandeteorin.

2.2 Literacy

Literacy innebär i grunden förmågan att kunna läsa och skriva. Det vidgade literacy-begreppet innebär att beskriva utveckling med anknytning till bokhantering, läsande, skrivande, attityder samt förståelse av skriftspråk (Dominkovic et al., 2006). Enligt Carina Fast (2001) och Dominković et al. (2006) är högläsning det som på bästa sätt främjar barns literacyutveckling då de får ta del av innehåll, språkets uppbyggnad och ordens betydelse, i en berättelse. För att kunna utveckla sin literacy menar Freebody och Luke (1999) att elever måste få ta del av följande fyra erfarenheter i undervisningen: att få vara med och skapa meningsfulla texter, att

få använda och förstå texter på olika sätt, att få göra språkliga upptäckter genom arbetet samt att få arbeta med att läsa och skriva texter kritiskt.

Woolfolk och Karlberg (2015:75) skriver att forskningen har identifierat två förmågor som är de viktigaste för utveckling av elevers literacy. Den första är: ”förmågor relaterade till förståelse av ljud och koder, exempelvis insikten att bokstäver har namn, att ljud är förknippade med bokstäver och att ord består av ljud”. Den andra förmågan är: ”muntliga språkfärdigheter, exempelvis aktivt och passivt ordförråd, kunskap om syntax samt förmågan att förstå och berätta historier”. Vidare beskriver de att lärare kan stötta utveckling av elevers literacy genom att läsa tillsammans med barn och samtala om det lästa.

3. Tidigare forskning

I följande avsnitt definieras begreppen *högläsning*, *hörförståelse*, *attityd och uppfattning* samt *didaktik*. Även *literacy* är ett begrepp som genomsyrar vår studie men förklaras under teoretisk förankring. Dessa begrepp vill vi belysa då vi menar att de utgör grundstommen i vår kunskapsöversikt. Vi presenterar därefter vår tidigare forskning under rubrikerna: *Högläsningens möjligheter*, *Gynnsamma arbetssätt vid högläsning* och *Lärares och elevers uppfattning och attityd till högläsning*. Avsnittet knyts samman genom en kort slutsats.

3.1 Centrala begrepp och definitioner

3.1.1 Högläsning

Begreppet högläsning kan associeras med olika typer av läsning. När vi i denna översikt skriver *högläsning* eller *läsa högt* syftar vi på att *läraren* läser högt för en elevgrupp. Svenska ordboken (2009) definierar högläsning som ”att läsa en text högt för åhörare”.

3.1.2 Hörförståelse

Skolverket (2016) förklarar att begreppet hörförståelse innebär att kunna förstå auditiv information. Ett exempel för att utveckla hörförståelsen är genom att elever får lyssna till lärares högläsning och därefter diskutera innehållet i den text som lästs. Adelman (2002) skriver om att hörseln utvecklas redan under fosterstadiet och att ett nyfött barn kan känna igen sin moders röst. Lyssnande är en tydlig social och relationsskapande mänsklig förmåga som lägger grunden till att kunna tala och även så småningom till att kunna läsa och skriva (Adelman, 2002).

3.1.3 Attityd och uppfattning

Attityd beskrivs som: "inställning till något" och uppfattning beskrivs som en "åsikt, mening" (Svenska ordboken, 2009). I vår studie syftar vi på vilken attityd lärare och elever har till högläsning samt vad de har för uppfattning om vad högläsning är, vad det bidrar med och hur det bör praktiseras.

3.1.4 Didaktik

Lundgren et al. (2014) beskriver att ordet didaktik länge har använts inom svensk pedagogik för att symbolisera den metodik som används i skolan. I studien syftar vi till vilka didaktiska val lärare gör vid högläsning samt om de anser att det är ett viktigt didaktiskt verktyg.

3.2 Högläsningens möjligheter

De svenska forskarna Nordenstam och Widhe (2015) skriver i en artikel att högläsning ofta ses som en aktivitet för yngre barn och elever som ännu inte utvecklat sin läsförmåga. De problematiserar detta då det kan innebära att äldre läskunniga elever riskerar att gå miste om vad högläsning kan bidra till på grund av att den tysta läsningen tar över. De menar att genom högläsning lär man sig mer än att avkoda språket och att elever som redan utvecklat sin läsförmåga istället får förutsättningar att ta till sig mer avancerade texter som de inte förstår om de enbart läser på egen hand. Genom att elever får lyssna till högläsning av mer kognitivt utmanande texter utvecklas en bredare läsförståelse. Vidare menar Nordenstam och Widhe att högläsningen bidrar till att elever får bli en del av en gemenskap och att relationer mellan lärare och elever ges tid att förstärkas. Högläsningen bidrar även till motivation och intresse för egen läsning (Nordenstam & Widhe, 2015).

Även Jönsson (2007) presenterar i sin avhandling positiva aspekter med den gemensamma högläsningen. Studien genomfördes under fyra år i en elevgrupp utifrån en etnografisk metod då Jönsson själv arbetade som elevernas lärare. Syftet med studien var att följa klassens 24 elevers litteraturarbete i form av högläsning, boksamtal, enskild läsning och skrivande av läslogg. Högläsningen bidrar enligt Jönsson på olika sätt till att skapa en känsla av gemenskap. Utifrån berättelserna skapas samtal kring handling och karaktärer. Läsoplevelsen och berättelsens innehåll hamnar i fokus vilket möjliggör för fler elever att vara delaktiga. Det ger samtidigt möjlighet att välja längre och mer avancerade texter än de som eleverna själva kanske hade valt eller klarat av att läsa. Jönsson menar att alla elever kan delta vid högläsningen oavsett

läsförmåga. Läsförståelsen kan också främjas eftersom den gemensamma läsningen öppnar upp för samtal kring oklarheter.

En av de gynnsamma effekter som nämnts ovan är att högläsning bidrar till en utveckling av elevers läsförståelse. Med syftet att se om lärarens högläsning ledde till en ökad läsförståelse hos elever genomförde Forte (1995) en studie på en grundskola i New Jersey, USA, med 47 elever i årskurs 4. Av de 47 eleverna fick 25 elever lyssna till lärarens högläsning i 30 minuter per dag under åtta veckor. Varje högläsningstillfälle avslutades med en diskussion. De 22 resterande eleverna arbetade som tidigare och utgjorde på så vis en kontrollgrupp. Samtliga elever fick genomföra tester innan och efter studiens åtta veckor för att resultat skulle kunna påvisas. Resultatet av studien visade att eleverna, som fick lyssna till högläsning, hade utvecklat sin läsförståelse. Forte menar att det inte krävs särskilt mycket tid eller arbete för att skapa en ökad läsförståelse.

3.3 Gynnsamma arbetssätt vid högläsning

Lane och Wright (2007) skriver i en artikel från Florida, USA, om hur arbete med högläsning kan effektivisera elevers språkutveckling. De skriver att det är viktigt att lärarna väljer välskrivna böcker som intresserar och engagerar eleverna och att de bör vara av varierande genrer. Det är även viktigt att lärare är medvetna om att det finns många forskningsbaserade metoder som är effektiva med arbetet kring högläsning. Ytterligare en viktig faktor är hur läraren presenterar bokens innehåll. De beskriver att det är mycket gynnsamt för elevers förståelse av en bok om läraren visar sig intresserad och engagerad. Vidare menar de att det kan vara bra om det finns en särskild plats i klassrummet som används vid högläsningstillfällena. Denna plats bör vara bekväm och inbjudande. Avslutningsvis skriver Lane och Wright att en av de främsta faktorerna är *tiden* som lärarna lägger på högläsning i undervisningen. En högläsningstund bör ha en avsatt tid på schemat för att inte glömmas bort. De hävdar att högläsningen kan bidra till att spara tid, exempelvis tid som läggs på att ge instruktioner till övrig undervisning (Lane & Wright, 2007). Även Forte (1995) skriver i diskussionsavsnittet i sin studie att högläsning bör vara en daglig schemalagd aktivitet och att det bidrar till att ge barn en livslång läslust. Vidare menar Forte att elevers förståelse förbättras genom att ordförråd och insikt om omvärlden utökas. Högläsning påverkar hela språkutvecklingen och hjälper elever att upptäcka skillnader mellan talspråk och skriftspråk. Det bidrar till utveckling av elevers läs- och hörförståelse samt deras förståelse av berättelsers strukturer. Förmågan att

skriva berättelser gynnas också av högläsningen eftersom den hjälper elever att utöka sin fantasi och genom att de får ta del av olika litterära genrer (Forte, 1995).

Forskarna Fisher, Flood, Lapp och Frey (2004) genomförde en studie i syfte att undersöka om lärare behöver följa specifika arbetssätt för att högläsning ska gynna elever så mycket som möjligt. Studien genomfördes i årskurserna 3–8 i Kalifornien, USA. Forskarna observerade 25 lärare som ansågs vara experter inom högläsning. Därefter intervjuades 18 övriga lärare, tre från respektive årskurs, i ett försök att bättre förstå deras planering vid högläsning. Lärarna ombads svara på vad de ansåg vara viktigt för en högläsning som de regelbundet genomförde samt deras skäl för dessa.

Resultatet visade att expertlärarna använde sig av *sju gynnsamma faktorer* vid högläsning. De övriga lärarna saknade vissa av dessa faktorer vilket, enligt forskarna, kan resultera i bristande engagemang hos eleverna, avsaknad av syfte kring varför de ska lyssna till texter, samt avsaknad av den viktiga modelleringen av flytande läsning. Fisher et al. menar att det är viktigt att lärare utstrålar glädje och lust annars riskerar det att ge negativa konsekvenser snarare än positiva. Utifrån studiens resultat vill forskarna se att lärarstudenter får utbildning och praktisk övning i högläsning. De menar att framtida lärare behöver veta ett tydligt syfte med högläsning så att det inte ses som en valfri aktivitet eller paus från övrig undervisning (Fisher et al., 2004).

Nedan beskrivs de sju faktorer som samtliga expertlärare inkluderade under högläsningen: (1.) *Texter valdes för att passa elevernas intressen och matcha deras utvecklingsmässiga, emotionella och sociala nivåer:* Alla lärarna valde tydligt texten utifrån elevernas intressen och behov. Eleverna kunde ofta identifiera sig i karaktärer eller utveckla sitt eget skrivande utifrån de texter de hört. De valda texterna var högkvalitativ barnlitteratur och ofta prisbelönta böcker. (2.) *Lärare läste och övade texterna på förhand:* Det möjliggjorde att de kunde pausa under läsningen och fritt berätta och även välja texter med svårare ord. Pauserna gav dem möjlighet att ställa frågor och att uppmuntra eleverna att förutsäga vad som skulle komma. (3.) *Lärarna skapade ett tydligt syfte för boken och lektionen.* (4.) *Lärarna modellerade flytande muntlig läsning när de läste texten:* När lärare läser böcker felfritt med flyt och inlevelse blir eleverna engagerade. (5.) *Lärarna hade inlevelse och uttrycksfullhet:* En intressant faktor i alla expertklassrummen var nivån av inlevelse och uttrycksfullhet som lärarna använde under högläsningen. Det var tydligt för observatörerna att elever i dessa klassrum var uppslukade i de böcker som deras lärare läste som ett resultat av deras inlevelse. De ändrade sina röster för att beteckna stämning eller karaktärens känslor. De använde rörelser, ansiktsuttryck och rekvisita

för att engagera eleverna. Dessa klassrum var platser där barn älskade att lyssna på lärarens högläsning. (6.) *Texten diskuteras:* En konsekvent faktor var den strategiska användningen av boksamtal som inträffade före, under och efter läsningen. Många lärare pausade regelbundet för att ställa intressanta frågor om texten. De ville att eleverna skulle förstå information och detaljer i texten samt engagera sig och skapa kopplingar mellan texten och sina egna liv. (7.) *Kopplingar gjordes till självständig läsning och skrivning:* Lärarna såg konsekvent till att eleverna var medvetna om att högläsningen var ett lärandetillfälle. Ytterligare en faktor var att eleverna satt längst fram i klassrummet under högläsningen, vilket gjordes i över hälften av klassrummen. Även om det kan utgöra en viktig aspekt för en effektiv, interaktiv högläsning fortsätter många lärare att låta eleverna stanna kvar vid sina bänkar medan de läser (Fisher et al., 2004).

3.3.1 Arbetssätt för att utöka elevers ordförråd

Kindle (2009) genomförde en studie i USA som gick ut på att undersöka vilka strategier lärare väljer att använda sig av för att utveckla elevernas ordförråd vid högläsning. I studien följdes fyra lärare, en i förskola, en i årskurs 1 och två i årskurs 2 genom observationer och intervjuer. Studien varade i sex veckor och under den tiden blev samtliga lärare observerade fyra gånger vardera. Efter observationerna blev de intervjuade så att Kindle kunde få en mer djupgående syn på deras uppfattning om och attityd till högläsning samt deras arbetssätt. I resultatet framgår det att alla deltagande lärare aktivt arbetar med olika strategier som forskningen anser vara effektiva för att elever ska utveckla sitt ordförråd. De olika strategierna kan handla om att ställa frågor om ord, ge enkla synonymer till svåra ord, koppla ord och händelser till egna erfarenheter, dramatisera och visa bilder för att visualisera ett ords betydelse samt att klargöra och korrigera elevernas svar för att de ska få en bättre förståelse (Kindle, 2009).

Kindle presenterar fem steg som anses vara gynnsamma vid arbetet med högläsning. Första steget är att läraren förbereder och identifierar ord i texten som behöver behandlas. Det kan vara ord som är viktiga för förståelsen eller ord som är bra för att utveckla elevers ordförråd. Andra steget innebär att ta reda på vilken typ av lärande orden, som valts ut för att behandlas, kräver av eleverna. Lärare behöver fundera på om ordet ska behandlas innan, under eller efter högläsningen. För att ta reda på vilken strategi som är bäst att tillämpa för att behandla de nya orden går Kindle vidare till steg tre. Om det är ord som eleverna kan känna till med en annan definition kan det vara lämpligt att gå igenom dem innan högläsningstillfället. Om det är ord som kan vara svåra för eleverna att förstå är det bra att först gå igenom orden samt även ställa

frågor kopplade till orden som eleverna får svara på under tiden högläsningen sker. Inläringen kan även förstärkas genom att dramatisera eller ge ytterligare beskrivningar av orden. Steg fyra innebär att det är viktigt att vara beredd på att byta strategi om en annan strategi visar sig ineffektiv. Med det sista steget lyfter Kindle vikten av att använda de nya orden i andra sammanhang i undervisningen för att förstärka inläringen. Vidare menar Kindle att det är av stor vikt att lärare väljer böcker som, utöver att de ska ha passande innehåll, även har elevernas ordförråd i åtanke. Om valet faller på en bok med för svåra ord eller för avancerad text kan det ta mycket fokus från läsoplevelsen (Kindle, 2009).

Norato Cerón (2014) undersökte i sin studie, i Colombia, om huruvida högläsning i samspel med diskussion om boken innan, under och efter har betydelse för elevers språkutveckling. Studien genomfördes en gång i veckan, utöver ordinarie undervisning, under en termin med elever i åldrarna 7–12 år. Genom att eleverna anspråkslöst i en avslappnad miljö fick interagera och diskutera med varandra om textens innehåll kunde de på så vis lära sig nya ord som de kunde använda för att uttrycka sig. Norato Cerón beskriver att i allmänhet utvecklar högläsning barns tänkande och gör det möjligt för dem att lära sig nya ord och uttryck och att uttrycka sig medan de lever i en boks magiska värld (Norato Cerón, 2014).

3.3.2 Arbetssätt för att utveckla elevers förståelse av text

Witte (2016) undersökte genom en etnografisk metod hur en modell vid högläsning kunde hjälpa elever att analysera och förstå mer avancerade texter på en djupare nivå genom modellering och textsamtal. Witte genomförde studien i sin klass på 23 elever i årskurs 1, i Churchill school, USA. Studien pågick under ett skolår och genomfördes med en högläsningsslektion i veckan på cirka 30–40 minuter. Texterna till studien valdes noggrant ut för att passa eleverna. Inledningsvis valdes lite enklare texter ut för att successivt övergå till mer avancerade texter. Modellen vid namn CTA (Complex Text Analysis) bestod av sex olika steg som Witte följde. Utifrån studiens resultat framgick det att arbetssättet hade betydande gynnsamma effekter på samtliga elevers utveckling av att analysera och förstå mer avancerade texter på en djupare nivå. Förutom förbättrad prestation vid att analysera texter utvecklade eleverna även sitt ordförråd. Genom att få lyssna till högläsning av texter med ett rikt språk, lärde de sig nya ord. De gemensamma diskussioner som CTA-modellen möjliggjorde var gynnsamma för elevernas möjlighet att få uttrycka sig och använda de nya orden. Ytterligare en fördel Witte såg var att det bidrog till att deras egna textproduktioner utvecklades. Witte kunde

göra denna jämförelse från tidigare erfarenheter av att undervisa elever i årskurs 1, då det varit svårt att få eleverna att skriva sammanhängande berättelser (Witte, 2016).

Kohart Marchessault och Larwin (2013) menar att högläsning ofta ses som en aktivitet för *yngre* barn därför genomförde de en studie med syfte att undersöka hur högläsning kan gynna elever på mellanstadiet särskilt inom områdena ordförråd och förståelse. Studien genomfördes i Virginia, USA. Lärarna i studiegruppen instruerades av forskarna att högläsa för eleverna minst tre dagar i veckan under 15–20 minuter. Under högläsningen stannade lärarna upp och ställde vägledande och utmanande frågor till eleverna för att få syn på deras förståelse samt för att kunna hjälpa dem. Detta möjliggjorde även för lärarna att ta upp okända ord och visa hur en bra läsare finner innebörden i texten under läsningens gång. Kohart Marchessault och Larwin menar att när eleverna blir bekanta med strategin blir det vanligtvis något de använder under tyst läsning. Resultaten visar att högläsning kan ha en inverkan på elevernas vinster i ordförråd och mest betydelsefullt i förståelse.

Vidare menar Kohart Marchessault och Larwin att lärares högläsning både har styrkor och svagheter. Den potentiella svagheten är att den kan ses som alltför lärarinriktad. Även om elever måste vara aktivt engagerade i lärarens högläsning kan det ses som en passiv aktivitet där elever är åskådare. När högläsning används korrekt är både läraren och eleverna aktivt involverade, läraren läser aktivt, guidar och ställer frågor och eleverna lyssnar aktivt, bearbetar informationen och deltar i diskussionen. Forskarna menar att högläsning är ett värdefullt verktyg som kan påverka elevens läsförmåga idag, såväl som deras framgång som läsare under hela livet. Genom högläsning då eleverna får lyssna till text får de en utökad exponering för litteratur vilket kan gynna deras självständiga läsning. När den enda uppgiften är att lyssna och inte behöva oroas över eget uttal blir slutresultatet *förståelsen* av texten. Lärare kan genom att högläsa dra fördel av det faktum att många elever har en högre lyssningsförmåga än läsförmåga. Att endast se högläsning som en aktivitet för yngre barn är kortsiktigt menar Kohart Marchessault och Larwin (2013).

3.4 Lärares och elevers uppfattning om och attityd till högläsning

Nordenstam och Widhe (2015) poängterar att för att högläsning ska vara så gynnsam som möjligt krävs det att läraren har en positiv attityd till litteratur och visar omsorg för eleverna samt att tillräckligt mycket tid avsätts. Genom Merga och Ledgers (2018) analys av en studie

genomförd i Australien med syfte att ta reda på *lärares* attityder till högläsning får man syn på att samtliga 101 deltagande lärare visade sig ha en positiv attityd och tyckte om att läsa för sina elever. Ett av de betydande hindren var brist på tid och krav från läroplanen. Merga och Ledger menar att det är av stor vikt att högläsning som praxis starkt förespråkas i läroplanen så att lärare kan lägga tillräckligt mycket tid på det utan att det försvåras av annat.

Studien av Merga och Ledger (2018) genomfördes genom en blandad metod där både kvalitativ och kvantitativ information samlades in. Totalt deltog 101 lärare från 14 skolor med olika socioekonomisk status och geografisk plats. Data samlades in mellan juni och december 2016. På grund av att lärarna i studien deltog av egen fri vilja menar forskarna att urvalet inte är helt representativt för lärarkåren då deltagarna överlag kan tänkas ha en positiv attityd till ämnet.

Många svar framkom på frågan om varför lärarna tyckte om att läsa för sina elever. De såg en glädje och ett engagemang hos eleverna och upplevde att barnen älskade att lyssna till böcker och lärarna märkte att det uppmuntrade elevernas självständiga läsning. Lärare uppgav också som anledning att de själva älskade att dela med sig av litteratur till barnen och se glädjen det gav dem. Vidare svarade lärare att de tyckte om att modellera läsning såsom flyt, ton, tonhöjd och inlevelse. De uppgav även att de använde gester och betoningar för att höja lyssnarglädjen. Lärare tyckte om att ge eleverna upplevelsen av att ta del i mer avancerade texter. Många uppgav att de tyckte om att pausa för att diskutera texten. En annan anledning till högläsning var fördelen som sågs i att elevernas kompetens ökar i form av bredare fantasi, utökat ordförråd, modellering av språk och att det öppnar upp för diskussioner. Ytterligare aspekter, enligt lärare, är att högläsning gynnar språkutveckling hos andraspråkselever samt att det kan fungera avslappnande. Svaren visade att lärarna ofta hade goda erfarenheter av högläsning och läsning från sin egen barndom och att det utgjorde grunden till deras syn på vikten av att läsa för de egna eleverna (Merga & Ledger, 2018).

Merga och Ledger (2018) skriver om ytterligare en studie från skolor i Australien som fokuserar på *elevers* attityd till högläsning. I studien deltog 220 elever i åldrarna 6–12 år. Eleverna fick svara på ett frågeformulär och de äldre eleverna gavs även möjlighet att ge mer utförliga svar genom att få besvara öppna frågor. Majoriteten av eleverna visade sig ha en positiv attityd till att bli lästa för både hemma och i skolan. De elever som svarade att de inte tyckte om att bli lästa för svarade att de antingen ansåg sig vara mycket bra läsare och därför ville läsa själva eller att de ogillade stöket som uppkom vid högläsningen. Många av eleverna i studien uppgav att de inte ansåg att de blev lästa för tillräckligt ofta vare sig hemma eller i skolan och att de

tillfällen de blev lästa för i skolan sågs som en lyx eller belöning och paus från den övriga undervisningen (Ledger & Merga, 2018).

Likt Merga och Ledgers (2018) studie visar även Ayers (1991) i sin studie från Texas, USA, att elever har en positiv attityd till högläsning. I studien deltog 575 elever i årskurserna 1–6. Även i denna studie fick eleverna svara på ett frågeformulär om deras attityd till högläsning. Resultatet visade att eleverna ansåg att det är roligt, avslappnande och lärorikt. Studien visade att det var de äldre eleverna i årskurs 4–6 som var mest positivt inställda till högläsning. Med detta vill Ayers poängtera vikten av att varken lärare eller föräldrar bör utgå ifrån att barn föredrar att läsa självständigt bara för att de kan läsa. Lärare och föräldrar bör fortsätta läsa för elever för en fortsatt språkutveckling (Ayers, 1991).

I Fortes (1995) studie fick eleverna svara på ett frågeformulär om sin attityd till och uppfattning om högläsning. Majoriteten av eleverna menade att de tyckte om lärarens högläsning. Som ett exempel svarade i stort sett alla elever *Nej* på frågan om de anser att högläsning endast är en aktivitet för yngre barn.

Hemerick (1999) gjorde en studie i New Jersey, USA, med 100 elever i årskurs 4 och 5 om huruvida regelbunden högläsning i skolan kunde leda till en positiv effekt på elevernas motivation till egen läsning. Studien genomfördes i fyra klasser varav två av klasserna hade 30 minuters högläsning varje dag. De två klasser som blev lästa för varje dag visade sig bli mer motiverade och engagerade till att på egen hand utforska nya böcker. Resultatet kunde ses genom att skolbibliotekarien registrerade de fyra olika klassernas lån av böcker.

3.5 Slutsats och frågeställningar

Den samlade forskningen i denna översikt har till största del pekat på fördelar med att lärare fortsätter läsa högt för elever genom hela deras utbildning oavsett deras ålder. De artiklar, avhandlingar och studier vi har tagit del av har en stor geografisk bredd men visar ändå en liknande syn på vad högläsning kan bidra till, och hur det praktiskt bör arbetas med. Däremot fann vi inga svenska studier som behandlar lärares och elevers uppfattning om och attityd till lärares högläsning, vilket mynnade ut i våra frågeställningar.

4. Metod

I detta avsnitt presenteras de valda forskningsmetoderna, urval av informanter samt hur insamling av empiriskt material har genomförts och analyserats. Avslutningsvis beskrivs även studiens validitet och reliabilitet samt vilka etiska överväganden som har beaktats.

4.1 Val av metoder

Kvalitativa data samlades in genom intervjuer med lärare. Denscombe (2018) menar att kvalitativ forskning är en återspeglning av den sociala verklighet som undersöks vilket ger möjlighet till en djupare förståelse. Kvalitativa data ger oss goda möjligheter att kunna sammankoppla resultatet till det teoretiska ramverk som genomsyrar vår studie. Vi samlade även in data genom enkäter till elever vilket främst gav oss kvantitativa, men även kvalitativa, data som kunde relateras till lärarnas svar. En kvantitativ bild innebär en mer generell överblick snarare än en djupgående förståelse (Denscombe, 2018).

4.2 Urval och genomförande

I följande avsnitt beskrivs urval av informanter. Inledningsvis beskrivs hur datainsamlingen med intervjuer av lärare genomfördes och analyserades för att sedan följas av hur datainsamlingen av elevenkäter gick till samt hur de analyserades.

4.2.1 Intervjuer med lärare och analys av datainsamling

Kvalitativa data samlades in genom semistrukturerade intervjuer med sex verksamma svensklärare. Tre av lärarna arbetar i årskurs 3 och tre i årskurs 6. Årskurserna valdes för att ha möjlighet att göra jämförelser i relation till elevernas stigande ålder.

För att finna informanter gjordes sökningar i lärargrupper på Facebook. Grupperna vänder sig till svensklärare på låg- och mellanstadiet och heter *Svenska åk 1–3* och *Svenska åk 4–6*. Utifrån sökningarna fick vi svar från nio lärare. Ett urval gjordes att endast involvera svensklärare som undervisar i renodlade årskurs 3 respektive 6. Tre av de svarande föll bort på grund utav att de undervisade i klasser med blandade årskurser. Detta beskriver Christoffersen och Johansessen (2015) som ett kriteriebaserat urval vilket innebär att informanter som uppfyller speciella kriterier väljs ut.

Intervjuerna fokuserade på lärarnas uppfattning om och attityd till högläsning, samt hur de praktiserar högläsning i sin undervisning. Intervjuer föll sig som det bäst lämpade metodvalet då vårt forskningsproblem är inriktat på lärares tankar och arbetssätt. Intervjuerna (bilaga 3) med lärarna var *semistrukturerade* vilket Denscombe (2018) beskriver som att forskaren har en intervjuguide med frågor som ska besvaras men inte nödvändigtvis i rätt ordningsföljd. Semistrukturerade intervjuer ger utrymme för flexibilitet samt bättre förutsättningar för ett samtal med mer utvecklade och uttömmande svar (Denscombe, 2018).

Intervjufrågorna mejlades till lärarna några dagar före intervjun för att ge dem möjlighet att hinna reflektera. Intervjun öppnades med tre bakgrundsfrågor i syfte att få en bild av lärarnas utbildning, yrkessituation samt erfarenhet inom årskurs och ämne. Denscombe (2018) menar att det är lämpligt att börja intervjun med att ställa några enkla frågor där informanten får beskriva sig själv. De följande 13 frågorna var till största del öppna vilket gjorde att intervjuerna tog olika lång tid beroende av lärarnas svar. Fyra intervjuer genomfördes via Zoom, en via Google Meet och en via telefonsamtal.

Samtliga intervjuer spelades in med ljudupptagning och transkriberades för att få ett textunderlag att analysera samt för att därefter kunna raderas. Denscombe (2018) beskriver att det är viktigt att ha i åtanke att det kräver mycket arbete att transkribera samtal men att det är en värdefull data som lättare kan analyseras. Vid analysarbetet av de transkriberade intervjuerna utgick vi från en innehållsanalys. Denscombe (2018) beskriver att genom en innehållsanalys kan man avslöja vad texten framställer som relevant, vilka prioriteringar som skildras i texten, vilka värderingar som framförs samt hur idéer hänger samman. Genom denna metod kunde vi lättare jämföra svaren vi fick. Kärnmeningar togs ut och färgkodades. Dessa lades samman under respektive fråga för att lättare kunna analyseras och jämföras. Detta beskriver Denscombe (2018) som en öppen kodning.

4.2.2 Enkäter till elever och analys av datainsamling

Data samlades även in genom att lärarnas elever fick besvara en enkät (bilaga 4). Syftet var att få en inblick i elevers attityd till och uppfattning om lärarens högläsning. Enkäterna var till största del utformade med fasta frågor och svar. Denscombe (2018) menar att genom denna metod är det lätt att kvantifiera och jämföra svaren. I slutet av enkäten fanns det dock möjlighet för eleverna att på tre frågor utveckla sina svar eller tillägga ytterligare tankar. Vi valde att ha några frågor öppna för att möjliggöra för de elever som ville berätta mer att kunna göra det.

Totalt fick vi in 112 elevsvar och något övrigt urval gjordes inte. I utformningen av enkäterna gjordes olika överväganden för att de inte skulle ta för lång tid att utföra och samtidigt upplevas tilltalande och lätta att läsa och förstå. Denscombe (2018) menar att om formulären är för avancerat utformade kan det resultera i att eleverna inte svarar som de egentligen tycker eller inte svarar alls. Tre barn i åldrarna 9–11 år fick därför utgöra testpiloter och genomföra enkäterna innan de skickades iväg. Därefter justerades och konkretiserades frågeställningar och svarsalternativ ytterligare. För att underlätta för lärarna skickades enkäterna per post tillsammans med ett frankerat svarskuvert och en kort information inför genomförandet.

Utifrån svaren i enkäterna gjordes diagram årskursvis. Sedan sammanfördes data både från årskurs 3 och 6 för att kunna se en helhetsbild över samtliga elevers svar. Utifrån svaren i de tre frågor som eleverna besvarade med egna ord gjordes en innehållsanalys för att lättare kunna gruppera och göra jämförelser.

4.3 Validitet och reliabilitet

Nedan beskriver vi hur generaliserbara respektive tillförlitliga våra valda metoders tillämpning och analyser av dessa anses vara.

4.3.1 Intervjuer med lärare

Svaren vi fick i sökningen av informanter hade en geografisk spridning över landet och vi hade ingen tidigare kännedom om någon av de svarande lärarna. Då vi i vår sökning beskrev vad studien handlade om kan det ha kommit att påverka vilka lärare som visade intresse av att delta. Lärare som intresserar sig för högläsning är rimligtvis hellre med i en studie som fokuserar på det än lärare som inte har samma intresse. De svar vi har fått ger oss därför inte en helt nyanserad och rättvis bild av lärarkåren generellt. En ytterligare aspekt som kan ha påverkat lärarnas svar är att vi inte säkert kan säga om de redan hade genomfört enkäten med sina elever och om det i så fall kan ha färgat deras egen uppfattning och attityd.

Denscombe (2018) skriver att platsen för intervjun bör vara så ostörd som möjligt för att minimera risken att yttre omständigheter påverkar kvaliteten på samtalet. Vi upplevde att de olika intervjuerna gick mer eller mindre bra beroende på om de genomfördes via telefon, Zoom eller Google Meet. De intervjuer som genomfördes med både ljud och bild gav oss mer utförliga svar och målade beskrivningar. Genom att informanterna kunde se oss gjorde det att vi kunde bekräfta deras svar och tankar med nickningar och leenden. För att undvika minnesluckor eller

misstolkningar dokumenterades intervjuerna genom ljudinspelning. Vi kunde på så sätt gå igenom materialet flera gånger för att resultatet skulle bli så tillförlitligt som möjligt.

4.3.2 Enkäter till elever

Vidare syftar studien till att få syn på några elevers uppfattning om och attityd till lärarens högläsning samt hur de upplever att den tillämpas. Som vi nämnt ovan kan lärarnas eventuella intresse av ämnet ha kommit att påverka i vilken grad de medverkande eleverna får lyssna till högläsning.

Denscombe (2018) skriver att det kan vara frustrerande för respondenterna med för få svarsalternativ då det antingen kan resultera i att de behöver svara något som de inte tycker, eller att de inte svarar alls, vilket kan ge färre fullständiga formulär som kan användas till analys. Vi hade detta i åtanke vid utformandet av enkäten då vi valde att inkludera frågor som ger eleverna möjlighet att ge mer utförliga svar.

Det är svårt att veta med säkerhet om samtliga medverkande elever förstod alla frågor då vi inte känner till deras läsförståelse och med hänsyn till att flera av eleverna har svenska som andraspråk. På frågorna där eleverna kunde välja mellan svarsalternativen *Ja*, *Sådär* eller *Nej*, är vi medvetna om att svaret *Sådär* har en bred tolkning. Vårt val baserades på att vi anser att det är ett elevnära ord som möjliggjorde att eleverna kunde svara mer neutralt. Lärarna fick även information om att det gick bra att de vid behov hjälpte till att förtydliga frågor.

Denscombe (2018) beskriver att validiteten stärks om informanterna är medvetna om att deras svar är anonyma. Även om eleverna är anonyma i studien är vi medvetna om att de inte är det inför sina lärare, vilket kan ha kommit att påverka hur sanningsenligt de har svarat.

4.4 Etiska överväganden

Studien utgår från Vetenskapsrådets skrift; *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* (2011). Fyra huvudkrav som forskare måste ta hänsyn till vid etiska överväganden beskrivs nedan:

- informationskravet
- samtyckeskravet
- konfidentialitetskravet
- nyttjandekravet

Informationskravet innebär skyldighet att informera de personer som deltar angående forskningens syfte. Före intervjuerna skickade vi ut ett informationsbrev till lärarna (bilaga 1). Vi skickade även med ett informationsbrev riktat till vårdnadshavare och elever (bilaga 2). Informationsbreven beskrev studiens syfte, upplägg och valfrihet att delta.

Samtyckeskravet innebär att deltagarna i undersökningen själva får bestämma om de vill medverka samt om de vill avbryta sin medverkan. I denna studie innebar det att deltagandet var frivilligt och att de medverkande lärarna såväl som elever när som helst kunde välja att avbryta sin medverkan eller att inte delta alls. Det innebar även att vi inför intervjuerna behövde få varje lärares muntliga samtycke till att bli ljudinspelade.

Konfidentialitetskravet innebär att de uppgifter som finns rörande deltagarna i undersökningen ska ges största möjliga konfidentialitet samt förvaras på ett säkert sätt. I denna studie innebar det att materialet förvarades så att endast vi hade tillgång till det under den tid vi skrev på vårt arbete. Intervjuerna spelades in via en diktafon och transkriberades omgående. Därefter raderades ljudfilerna. Den transkriberade datan sparades på vår dator. Den kodades och kan på inget sätt knytas till specifika personer då de medverkande lärarna har givits fiktiva namn. När datan inte längre behövs kommer den att raderas.

Nyttjandekravet innebär att de uppgifter som samlas in rörande deltagarna endast får användas till vår forskning. Allt insamlat och inspelat material kommer endast att hanteras av oss författare. Vår handledare och examinator kan dock begära att få ta del av allt material och data som behandlas i studien.

5. Resultat och analys

I nedanstående avsnitt visas först resultat av intervjuerna med lärarna och sedan en analys av den kvalitativa data som framkom. Därefter presenteras resultat och analys av den kvantitativa och kvalitativa data vi fick genom elevernas enkätsvar.

5.1 Resultat av intervjuer med lärare

I detta avsnitt presenteras de sex medverkande lärarna och deras svar utifrån intervjuerna. Intervjufrågorna utformades för att kunna besvara våra två första frågeställningar: *Vilken uppfattning om och attityd till högläsning har lärare i årskurs 3 och 6?* samt *Hur uppfattar lärare i årskurs 3 och 6 att de praktiserar arbetet med sin högläsning?*

Lärarna presenteras var för sig och deras svar skrivs som löpande text. Först presenteras de lärare som arbetar i årskurs tre och därefter de lärare som arbetar i årskurs 6. I studien har de medverkande lärarna givits de fiktiva namnen *Lena*, *Karin*, *Veronika*, *Eva*, *Sara* och *Fredrik*. Vi ger en kort beskrivning av varje lärares klass för att i resultatet få en bredare förståelse för de olika förutsättningar lärarna har med exempelvis elever med särskilda behov eller svenska som andraspråk.

5.1.1 Lena

Lena är utbildad grundskollärare för årskurserna F–3 och har arbetat som lärare i tre år. Hon har även studerat svenska som andraspråk. Hon är mentor i en årskurs 3 med 20 elever. Sju av eleverna har särskilda behov och fem av dem har bekräftade diagnoser.

Lena tycker om att högläsa för sina elever och att upplysa dem om olika böcker och att det finns helt andra världar att utforska. Hon poängterar vikten av att den som läser högt är engagerad. “[...] jag tycker det är roligt och jag tror att det gör skillnad om man gillar att läsa högläsning”. När hon läser högt brukar hon dramatisera och förställa rösten. Hon upplever att hennes elever uppskattar högläsningen och säger att det alltid blir protester om den uteblir.

Varje morgon, efter att eleverna har läst enskilt, får de lyssna på Lenas högläsning. De sitter då kvar vid sina bänkar eftersom det inte finns utrymme för något annat. Efter högläsningen får de ibland rita eller skriva om någon favoritdel från texten. Om boken finns filmatiserad brukar de se den för att sedan diskutera om de inre bilderna de fått, av att lyssna till högläsningen, passar ihop med filmen.

Lenas främsta syfte med att högläsa är att eleverna får träna på ordförståelse men även att de får höra och möta olika texter. Högläsning ser hon som ett didaktiskt verktyg som ger stora möjligheter till ökad ordförståelse, ökad ordkunskap och till att kunna beskriva olika miljöer. Den väcker tankar, inspirerar till fantasi, bidrar till eget textskapande samt hur olika författare använder språket. Därutöver, menar Lena, att högläsning bidrar till att skapa ett lugnt klassrum.

Tiden som Lena ägnar åt högläsning tycker hon är tillräcklig och hennes ambition är att fortsätta läsa högt för sina elever oavsett deras ålder. Hon har nästan lika mycket spontan högläsning som planerad beroende på vilken bok hon läser. Med spontan menar hon att ord eller begrepp som behöver förtydligas kan diskuteras när det passar. Ibland är syftet bara att eleverna ska få det mysigt och koppla av och lyssna. Vid den planerade högläsningen läser hon endast

skönlitteratur. Ibland väljer hon böcker som hon vet är bra men oftast tipsar skolans bibliotekarie eller kollegor om böcker.

Hon är osäker på om läroplanen ställer krav på lärare att högläsa men menar att det säkert kan relateras till något i läroplanen. Som exempel tar hon upp att man ska arbeta med kända klassiker och anser att det är ett bra tillfälle för högläsning.

Utmaningar hon ser med högläsning är när elever inte klarar av att sitta och lyssna utan behöver aktiveras med annat under tiden. Lena tror att faktorer som gör att högläsningen uteblir kan vara att eleverna själva kan läsa eller att det tar tid från annat som ska göras.

5.1.2 Karin

Karin har arbetat som lärare i 15 år och är utbildad i idrott, svenska och matematik. Hennes klass är en årskurs 3 med 17 elever. Tre av eleverna ska utredas för språkstörning och däribland möjlig dyslexi. I klassen går även fem elever med diagnoser som ADHD, ADD och autism.

Karin älskar att läsa högt för sina elever och upplever att eleverna också tycker om det. Högläsningen ser hon som väldigt planerad. Hon högläser 15 minuter varje förmiddag i kombination med fruktstund. Eleverna sitter då i en ring på en matta på golvet vilket hon tycker lugnar dem och gör att hon lättast fångar deras uppmärksamhet. Ögonkontakten med eleverna är viktig för att de inte ska tappa fokus, menar Karin. Ibland högläser hon spontant på eftermiddagen om eleverna verkar trötta eller behöver en paus.

Vid val av högläsningbok brukar en bibliotekarie visa förslag på olika böcker. Därefter får eleverna rösta om vilken bok som ska läsas. Vid högläsningen läser hon bara skönlitteratur. De brukar prata mycket om texten och diskutera om det dyker upp frågor. Ibland får eleverna rita under tiden. Innan hon börjar högläsa brukar de alltid repetera vad som hände sist.

Karin anser att hennes högläsning har minskat sedan eleverna gick i årskurs 1. Hon känner att hon inte läser tillräckligt i sin nuvarande årskurs och tänker att hon skulle kunna göra högläsningen mer effektiv för eleverna. Hon ser vinster med högläsning men upplever att det är så mycket andra krav på eleverna. Som exempel tar hon upp de nationella proven och påstår att högläsningen är en sådan liten del i dem. Hon säger att eleverna behöver tid till att träna på sin egen läsning för att få flyt och att de måste få läsa faktatexter. Då menar hon att tiden till mysig högläsning minskar och tycker att det är synd. Karin anser att läroplanen ställer krav på lärare att praktisera högläsning men att den ställer högre krav på allt annat.

Hon tycker att högläsning är viktigt ur ett didaktiskt perspektiv. Hennes främsta syfte med högläsning är att det bidrar till att eleverna får ett större ordförråd. Hon ser att det är ett problem att många elever inte blir lästa för hemma och menar att det är de eleverna som behöver det allra mest. Högläsning bidrar, enligt Karin, främst till att det får eleverna att tänka utanför boxen. De får möjlighet att skapa inre bilder och de får hjälp till eget textskapande. Vidare säger hon: “[...] sen tycker jag verkligen *lugnet*. Barn idag behöver slappna av [...] inte skärmtid, nej de behöver få något annat för ögonen liksom, bara blunda och lyssna”. Om svårigheter med högläsning säger hon: “Det är en utmaning i den här klassen eftersom man får nästan sitta och massera fem av eleverna samtidigt”.

5.1.3 Veronika

Veronika har arbetat som lärare i elva år och är utbildad för årskurserna F–7. Nu arbetar hon som förstelärare i en årskurs 3 med 22 elever. I klassen finns elever med diagnoserna ADHD och autism. Fyra elever är inskrivna på särskola och sju har svenska som andraspråk.

Veronika älskar att läsa högt för sina elever och upplever att även eleverna tycker om högläsningen. Hon säger: “[...] när jag läser för dem så sitter de verkligen bara.” Hon har provat att låta eleverna sitta på golvet när hon högläser men tycker inte att det fungerar för den grupp hon har nu så de sitter kvar vid sina bänkar.

Tiden hon lägger på högläsning tycker hon är tillräcklig. Hon läser högt varje dag och högläsningen är övervägande planerad. Inför högläsningen brukar hon ibland dela ut meningar från texten till några slumpvis utvalda elever. När Veronika läser upp meningarna säger eleverna till. Hon brukar även skriva upp begrepp eller ord på tavlan som de kan diskutera kring innan hon börjar högläsa vilket bidrar till att fånga elevernas intresse.

Det är mestadels skönlitteratur som högläses men hon försöker variera genrer. Hon har favoritböcker som hon gärna högläser eller så får hon tips i lärargrupper på Facebook. Eleverna får ibland vara delaktiga i bokvalet om de har egna önskemål. Vissa böcker väljer hon bort på grund av att innehållet kan vara svårt att förstå för eleverna med svenska som andraspråk. Ibland tar hon hjälp av ett språkstöd som läser kapitlet för dem dagen innan så att de får en förförståelse.

Veronika tycker att högläsning är av didaktisk vikt och menar att eleverna kan dra paralleller till egna erfarenheter och växa i sitt eget textskapande. Hon nämner inget specifikt ur läroplanen

men säger att: “[...] får du ingenting läst för dig så får du ett sämre ordförråd. Du får ju inte lika många ord som de som faktiskt får uppläst text”.

Hon säger även att högläsning bidrar till att eleverna får möjlighet att ta det lugnt och att: “[...] få en annan värld”. Hon menar att det inte är någon tidspress för eleverna utan att de bara kan få följa med. Det främsta syftet med hennes högläsning är att det är en del i läs- och skrivutvecklingen och hon anser att den är lika viktig som den egna läsningen. Arbetet med högläsning tycker hon består i samma omfattning även när eleverna blir äldre.

En utmaning med att högläsa, enligt Veronika, kan vara elever med olika diagnoser som stör om de inte orkar sitta stilla och koncentrera sig. Avslutningsvis säger Veronika om högläsning:

Det ska vara lustfyllt, alltså de måste känna att jag tycker att det här är roligt. Att jag kan förstå rösten, att jag kan prata om boken innan [...] De hör hela tiden att jag tycker att det här är roligt och det tror jag har jättestor betydelse för eleverna.

5.1.4 Eva

Eva har arbetat som lärare i 20 år och är utbildad i svenska, SO och musik för årskurserna 1–7. Utöver det har hon studerat mer svenska, musik och engelska. Hon är mentor i en årskurs 6 med 22 elever som hon beskriver är på väldigt olika nivå kunskapsmässigt.

Eva uttrycker att högläsning är något av det bästa med jobbet och att det är bland det roligaste och mest givande hon gör. Motiveringen till det är att hon tycker det ger väldigt mycket positiva effekter för både gruppen och individerna.

Hon högläser i början av dagen fyra gånger i veckan och betonar att det inte är ett tidsfördriv utan väl genomtänkt. Planeringen tror hon bidrar till att det är så uppskattat hos eleverna. Eva upplever att eleverna ser på högläsningen som en högtidsstund och en viktig del av undervisningen. När hon läser högt sitter eleverna på sina platser. Eva säger: “Men däremot så brukar vi tända ljus och släcka så det ska vara lite stämningsfullt. Fast de är så stora så tycker de att det är väldigt mysigt så det vill de gärna ha.”

Högläsningen har, enligt Eva, en väldigt stor social betydelse och hon menar att det inte blir detsamma om eleverna får lyssna till en ljudbok eftersom den gemensamma läsningen då förloras. Hon säger: “När boken går via min mun så blir det liksom också ett språk som blir vårt, som vi delar. Det blir ju en annan dimension”.

Eva har alltid uppskattat att läsa mycket själv och tror att det har bidragit till hennes engagemang att läsa för eleverna. Hon upplever att hon lägger tillräckligt med tid på högläsningen och att den består oavsett elevernas stigande ålder. Hon säger: "Jag tänker att jag kanske förlorar några minuter men jag vinner någonting annat, och eleverna vinner också något annat". Hon ser att kollegor generellt tappar högläsningen ju äldre eleverna blir och tror att det kan bero på att de får fler ämneslärare och att mycket annat ska rymmas i svenskämnet. Sina tankar uttrycker hon så här: "Vi har världens chans att ta världen till barnen och eleverna".

Hon tänker att hon arbetar mer medvetet med högläsning böcker nu än tidigare. De brukar sammanfatta vad de har läst förra gången och ibland stannar hon upp vid svåra ord. Eleverna brukar få reflektera över något från boken samt även skriva och rita. Hon högläser enbart skönlitteratur och försöker variera genrer och tänker på vad som passar elevgruppen. Ofta väljer hon lite svårare böcker än de eleverna läser själva. Ibland läser hon en bok som knyter an tematiskt till ett annat ämne, som exempelvis historia.

Eva tycker att läroplanen ställer krav på att lärare högläser eftersom det krävs att eleverna har fått lyssna till högläsning om de själva ska kunna bli goda läsare. Hon säger att högläsning hjälper eleverna att reflektera och att kunna läsa mellan raderna samt att det bidrar till att hör- och läsförståelsen förbättras. Det märks tydligt i läs- och skrivutvecklingen vilka barn som blivit lästa för när de var små, tycker Eva. Hon anser att högläsning är viktigt ur ett didaktiskt perspektiv eftersom det kan hjälpa elever att ta till sig information. Hon säger att när eleverna både kan höra och se så underlättar det förståelsen även för dem som själva är goda läsare.

Vidare upplever hon att högläsning hjälper läraren att fånga gruppen och att skapa ett gott ledarskap. Sin högläsning relaterar hon till skolans demokratiuppdrag. Genom litteratur menar hon att eleverna får: "[...] förståelse för andra människor och för andra tider och andra platser än den man befinner sig i". Det viktigaste anser hon ändå är att det är bildande att ta del av skönlitteratur och hon säger: "Man kan resa i tid och rum och man kommer ju in i världar och in i människor som man aldrig skulle ha träffat, och man blir liksom rikare på så vis".

Som utmaningar med högläsning tar hon upp att det är ganska intellektuellt krävande att lyssna till en bok och att följa med i handlingen. Hon menar även att om hon känner stress eller upplever att eleverna har tappat intresset så påverkar det högläsningen negativt. Att hitta böcker som tilltalar en hel grupp är också en utmaning, tycker hon.

5.1.5 Sara

Sara har arbetat som lärare i 19 år och är utbildad för årskurserna 1–7. Hon är mentor i en årskurs 6 bestående av 21 elever. I klassen finns tre elever med svenska som andraspråk och fyra elever med särskilda behov.

Sara inleder med: “Jag älskar att läsa högt! Det är jättekul!”. Hon motiverar det med att hon tycker om att entusiasmera eleverna. När hon läser med inlevelse upplever hon att hon får dem med sig. Hennes uppfattning är att eleverna tycker om högläsningen eftersom hon aldrig hör några protester då och ser det som ett gott betyg.

De har två planerade högläsningstillfällen i veckan men aktiviteter kring läsningen kan ske spontant. Om boken är kopplad till ett annat ämne så medför det mycket diskussioner. Hon kopplar ibland högläsningen till träning av grammatik, struktur och hur texter är uppbyggda. Under tiden som Sara läser högt sitter eleverna kvar vid sina bänkar då hon menar att de inte har möjlighet till något annat. Ibland får de måla samtidigt.

Sara beskriver att hennes högläsning minskar med elevernas stigande ålder. Hon önskar att hon hade haft mer tid till det men säger att det beror på all stress i skolans värld. När eleverna går i årskurs 6 är det så många ämneslärare inblandade som vill hinna med annat, säger hon. Därför värdesätter hon högläsningen då det ger eleverna en lugn start.

För det mesta är det Sara själv som väljer vilka böcker de ska läsa men ibland får eleverna vara delaktiga och ge tips på vad de skulle vilja lyssna på. Beträffande genrer så försöker hon variera sig men för det mesta är det skönlitteratur, eller faktabaserad skönlitteratur.

Hon upplever inte att läroplanen ställer krav på lärare att högläsa då det inte står utskrivet men hon relaterar det ändå till att eleverna ska möta olika texter och få ett språkutvecklande arbetssätt. Högläsning ser hon som didaktiskt viktigt eftersom högläsningens bok kan användas till så mycket som till exempel att träna på styckesindelning eller olika stavelser.

Sara tror att elever läser generellt mindre nu och menar att högläsning kan bidra till läslust genom att de får en läsoplevelse. Hon anser att högläsning bidrar med många mycket viktiga saker som språkinläring, omvärldskunskap, att kunna sätta sig in i andra människors känslor och upplevelser och så läslusten! Hon beskriver sitt främsta syfte med högläsning: “Den gemensamma upplevelsen tror jag som är det primära egentligen. Sen får man så väldigt mycket mer såklart [...]. Och den här lugna stunden också”.

Utmaningar hon ser med att högläsa är främst att hitta en bok som de flesta fastnar för. Elever som inte klara av att lyssna menar hon kan vara en utmaning, samt elever som har svenska som andraspråk då de kanske inte förstår innehållet.

5.1.6 Fredrik

Fredrik har arbetat som lärare i 13 år och är utbildad i årskurserna F–6 med inriktning svenska och matematik. Han har även läst historia upp till årskurs 9. Han är mentor i en årskurs 6 med 24 elever. Läs- och ordförståelsen menar han är ganska låg överlag i klassen. 23 av eleverna har svenska som andraspråk och fem har neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

Fredrik tycker att det är roligt att läsa högt för sina elever och han tror även att eleverna märker det. Till största del upplever han att eleverna uppskattar högläsningen. Om han någon gång skulle strunta i att högläsa så frågar eleverna efter det.

Han beskriver sin högläsning som övervägande planerad och han högläser fyra till fem gånger i veckan efter lunch. Eftersom många i klassen har låg läs- och ordförståelse väljer han att läsa upp nästan all text som eleverna får till sig. Vid högläsningen har eleverna texten framför sig så att de lättare kan följa med. När han läser beskrivande stycken brukar han hjälpa dem att få inre bilder genom att visualisera och modellera hur han själv tänker.

Vid bokval varierar det om det är Fredrik som väljer eller om eleverna får vara med och rösta. En bibliotekspedagog brukar besöka klassen och ge boktips. Han brukar varva mellan att läsa skönlitterärt och faktabaserat och knyter gärna ihop högläsningen tematiskt med historia eller andra ämnen. Under tiden Fredrik läser högt sitter eleverna kvar vid sina platser då han inte upplever att platsen är avgörande. Om någon elev gärna vill sitta på golvet när de lyssnar så ser han inget problem med det.

Han tycker att tiden han lägger på högläsning i sin nuvarande årskurs känns rimlig och menar att han läser mer med sin klass nu än förra året. Det beror på att han anser att de är i stort behov av det. Han säger samtidigt att det generellt nog blir så att andra saker måste prioriteras och att schemat avgör hur mycket högläsning det blir.

Vidare anser Fredrik att läroplanen ställer krav på lärare att praktisera högläsning. Han tänker särskilt på kunskapskravet att eleverna ska lära sig lässtrategier men även avkodning och läsförståelse. För att uppnå detta menar han att det krävs högläsning. Högläsning ser han som ett viktigt didaktiskt verktyg för att det stärker andra ämnen också samt hjälper eleverna att få

förståelse för ämnesspecifika såväl som vardagliga begrepp. Dessutom anser han att högläsning bidrar till läsförståelse, ordförståelse, uttal och att det hjälper eleverna i deras skrivande.

Det främsta syftet med sin högläsning beskriver han är att han kan locka in eleverna i den fantastiska världen att faktiskt läsa. Han menar att elever generellt läser mindre nu och inte blir lästa för tillräckligt hemma.

Fredrik anser att den största utmaningen med att praktisera högläsning är att fånga elevernas intresse om de tycker att det är tråkigt.

5.2 Analys av intervjuer med lärare

I analysen av intervjuerna utgår vi från studiens teoretiska ramverk som är det sociokulturella perspektivet samt literacy. Analysen utgår från två av våra frågeställningar som inriktar sig på lärarna. För att lättare kunna analysera lärarnas svar har de kategoriserats och lagts in under rubriker. För att lättare kunna jämföra lärarnas svar har vi genomgående valt att skriva ut vilken årskurs lärarna undervisar i.

Den första frågeställningen: *Vilken uppfattning om och attityd till högläsning har lärare i årskurs 3 och 6?* besvaras med underrubrikerna: *Attityd till högläsning, Uppfattning om vad högläsning bidrar med* samt *Lärarnas tolkning av läroplanen*.

Den andra frågeställningen: *Hur uppfattar lärare i årskurs 3 och 6 att de praktiserar arbetet med sin högläsning?* besvaras med underrubrikerna: *Hur och när praktiseras lärarnas högläsning?* samt *Utmaningar med högläsning*.

5.2.1 Attityd till högläsning

Samtliga lärare svarar att de tycker om att läsa högt för sina elever. Karin och Veronika i årskurs 3 och Sara i årskurs 6 uttrycker att de *älskar* det. Eva i årskurs 6 säger att det är bland det roligaste och mest givande hon gör. Flera lärare nämner vikten av att visa eleverna att de som lärare själva tycker att det är roligt att läsa och att högläsa. Sara gillar att högläsningen hjälper henne att entusiasmera och få eleverna engagerade och nyfikna.

Alla lärare svarar att de upplever att deras elever uppskattar läsningen. Både Lena i årskurs 3 och Fredrik i årskurs 6 beskriver att eleverna protesterar om högläsningen uteblir. Veronika i årskurs 3 och Sara i årskurs 6 beskriver att deras elever blir lugna och tillfreds när de läser högt. Eva i årskurs 6 upplever att hennes elever ser på högläsningen som en högtidsstund.

5.2.2 Uppfattning om vad högläsning bidrar med

Samtliga lärare anser att högläsning är ett viktigt didaktiskt verktyg. Fredrik i årskurs 6 menar att högläsning kan stärka eleverna i andra ämnen också. Alla lärare i årskurs 3 och Eva och Fredrik i årskurs 6 nämner att högläsning kan bidra med att hjälpa dem i deras eget textskapande och deras fantasi. Lena, Karin och Veronika som alla undervisar i årskurs 3 tycker att högläsning bidrar till ett lugn i klassrummet. Vidare menar Sara och Fredrik i årskurs 6 att det kan bidra till en ökad läslust. Andra faktorer lärarna nämner är att det bidrar till ökad ordförståelse, läsförståelse samt ett ökat ordförråd. Eleverna får även möta olika texter och får en omvärldskunskap som kan bidra till empati för andra. Eva i årskurs 6 säger att högläsningen även bidrar till att man kan fånga sin grupp och skapa ett gott ledarskap.

Karin i årskurs 3 och Sara i årskurs 6 beskriver att deras främsta syfte med att praktisera högläsning är den lugna stunden som uppstår samt, menar Sara, att den gemensamma upplevelsen som uppkommer vid högläsningen är värd mycket. Karin i årskurs 3 skriver även likt Fredrik i årskurs 6 att det främsta syftet är att deras högläsning blir kompensatorisk för den högläsning som de tror att eleverna gå miste om hemma. Lena i årskurs 3 säger att hennes främsta syfte är att eleverna ska få träna på ordförståelse. Veronika i årskurs 3 beskriver att högläsningen är ett viktigt moment i elevernas läs- och skrivinlärning. Eva i årskurs 6 menar att hennes främsta syfte med högläsningen är att eleverna får resa i tid och rum och att de får ”möta” människor som de aldrig annars skulle ha mött.

5.2.3 Lärarnas tolkning av läroplanen

Fyra av lärarna säger att de anser att läroplanen ställer krav på lärare att högläsa. Lena i årskurs 3 är osäker men menar att “[...] allt går ju att peta in någonstans i läroplanen”. Hon nämner att det står att man ska arbeta med kända klassiker och att högläsningen kommer in i det. Karin i årskurs 3 anser att läroplanen ställer krav på lärare att högläsa men att den ställer högre krav på allt annat. Veronika i årskurs 3 såväl som Eva och Fredrik i årskurs 6 gör kopplingar till att läroplanen ställer krav på att lärare ska läsa högt eftersom eleverna behöver få lyssna till text för att utveckla den egna läsningen med avkodning och lässtrategier. Sara i årskurs 6 tycker inte att läroplanen ställer krav på att lärare högläser då hon menar att det inte står utskrivet någonstans. Dock gör även Sara kopplingar till läroplanen i fråga om att eleverna ska möta olika texter och få ett språkutvecklande arbetssätt.

Lärarna i årskurs 3 menar att bidragande faktorer till att högläsning uteblir kan vara att tid behöver avvaras till enskild tyst läsning. Lena nämner att högläsningen kan ta tid från annat som behöver göras. Karin tar upp att det är mycket krav på eleverna och att de nationella proven är annalkande och att högläsningen endast är en liten del i dem.

Lärarna i årskurs 6 tar upp flera faktorer som kan påverka att högläsning uteblir. Fredrik menar att mycket ska få plats på schemat och andra saker kanske måste prioriteras vilket även Eva nämner. Eva och Sara tar upp att en anledning till att högläsning kan utebli kan bero på att eleverna får flera lärare. Sara uttrycker också att det är en otrolig stress i skolans värld och mycket som ska hinnas med.

5.2.4 Hur och när praktiseras lärarnas högläsning?

I årskurs 3 tycker Lena och Veronika att de lägger tillräckligt med tid på högläsning i sin nuvarande årskurs. Karin anser däremot att hon inte gör det och menar att hon skulle kunna göra högläsningen mer effektiv för eleverna då hon ser vinsterna med det. Hon nämner återigen kraven på allt annat och att tiden går till det. I årskurs 6 anser Sara liknande då hon inte heller tycker att hon lägger tillräckligt med tid på högläsningen. Däremot upplever både Fredrik och Eva att tiden de ägnar åt högläsning är tillräcklig.

Lena och Veronika i årskurs 3 samt Eva i årskurs 6 anser att deras högläsning består i samma omfattning även när eleverna blir äldre. Det framgår av deras svar att de gör ett aktivt val att fortsätta högläsa i samma omfattning då de ser så många vinster med högläsningen. Fredrik i årskurs 6 säger att hans högläsning har ökat eftersom han har så många elever med svenska som andraspråk som han anser behöver högläsningen. Sara i årskurs 6 uttrycker att hon känner av stress från allt som ska hinnas med i skolan och att det har bidragit till att hennes högläsning har minskat.

Lärarna i årskurs 3 läser högt varje dag och ofta i början av dagen. I årskurs 6 läser Eva fyra gånger i veckan i början av dagen. Fredrik i årskurs 6 läser fyra till fem gånger per vecka och har som rutin att läsa efter lunch. Sara i årskurs 6 läser vid två tillfällen i veckan.

Fem av lärarna beskriver sin högläsning som övervägande planerad. Lena i årskurs 3 har nästan lika mycket spontan högläsning som planerad. Ibland läser hon i avkopplande syfte och då kan det ske spontant vilket även Karin i årskurs 3 nämner. Sara i årskurs 6 menar att hon planerar att läsa men att aktiviteten kring högläsningen kan ske spontant.

5.2.5 Utmaningar med att praktisera högläsning

Samtliga lärare i årskurs 3 ser en utmaning med att de har elever i klassen som inte klarar av att sitta stilla. Ytterligare en utmaning som samtliga lärare i årskurs 6 nämner är att välja en bok som tilltalar alla. Om deras elever tappar intresset så är det svårt att få dem intresserade igen. Eva i årskurs 6 säger att det kan vara intellektuellt krävande att lyssna på högläsning och förstå innehållet. Vidare upplever hon att om läraren är stressad så kan det påverka högläsningen negativt. Sara i årskurs 6 lärare ser att elever med svenska som andraspråk kanske inte förstår innehållet i texten.

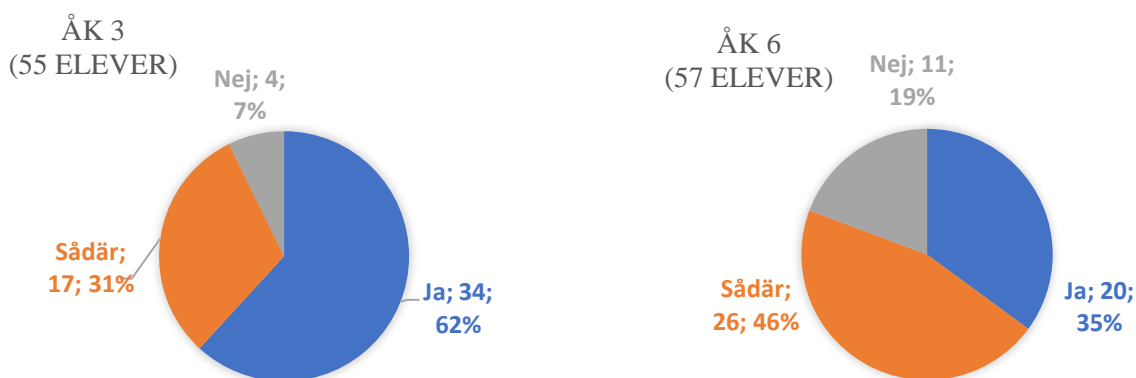
5.3 Resultat och analys av enkäter till elever

Nedan presenteras svaren av samtliga frågor på enkäten och analyseras årskursvis. Resultatet består av 112 enkäter varav 55 från årskurs 3 och 57 från årskurs 6. Frågorna med svarsalternativen *Ja*, *Sådär* och *Nej* presenteras i form av cirkeldiagram. Resterande frågor och svar presenteras i löpande text. Samtliga svar där eleverna har fått svara med egna ord presenteras i bilaga 5. Enkätfrågorna står kursivt utskrivna i den löpande texten.

Enkäten utformades för att besvara vår sista frågeställning: *Vilken uppfattning om och attityd till lärarens högläsning har elever i årskurs 3 och 6?* Med följande underrubriker tydliggör vi vad frågorna svarar på: *Attityd till egen läsning*, *Attityd till lärarens högläsning*, *Elevers uppfattning om lärarens högläsning* och *Elevers uppfattning om vad högläsning bidrar med*.

5.3.1 Attityd till egen läsning

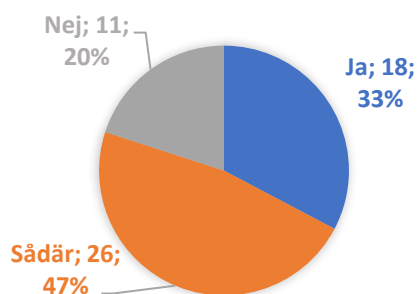
Tycker du om att läsa?

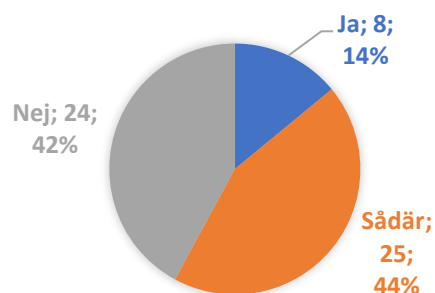
Fler elever i årskurs 3 svarade *Ja* på frågan om de själva tycker om att läsa. I årskurs 3 blev resultatet 34 av 55 elever gentemot årskurs 6 där endast 20 av 57 elever svarade *Ja*.

Får du lust att läsa själv genom att lyssna på när din lärare läser högt för klassen?

ÅK 3
(55 ELEVER)

ÅK 6
(57 ELEVER)

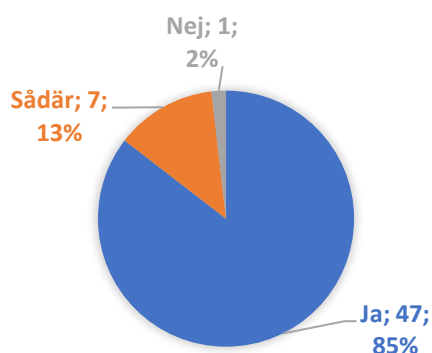

I årskurs 3 svarade 18 av 55 elever att de får lust att läsa själva av att lyssna på när deras lärare läser högt för klassen. En tydlig skillnad kan ses då endast åtta av 57 elever i årskurs 6 svarade *Ja* på frågan. I båda årskurserna svarade flest elever *Sådär* på frågan.

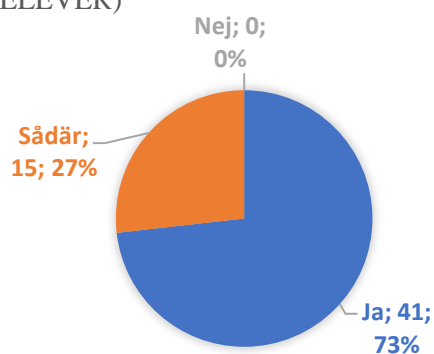
5.3.2 Attityd till lärarens högläsning

Tycker du om när din lärare läser högt för klassen?

ÅK 3
(55 ELEVER)

ÅK 6
(57 ELEVER)

Resultatet visar tydligt att de flesta eleverna, i både årskurs 3 och 6, har en positiv attityd till lärarens högläsning. Av samtliga 112 elever var det endast en elev, från årskurs 3, som svarade *Nej* på frågan.

Jag vill att min lärare läser högt...mer än nu, ...mindre än nu eller ...att det är bra som det är nu.

Resultatet visar tydligt att de flesta elever vill att lärarna ska fortsätta läsa högt i den omfattning de gör nu då 43 av 55 elever i årskurs 3 och 37 av 57 elever i årskurs 6 svarade det. En markant skillnad syns då 16 av 57 elever i årskurs 6 vill att deras lärare ska läsa *mer än nu* medan det bara var sju av 55 elever i årskurs 3 som ville det. Endast fem elever, jämnt fördelat på båda årskurserna, vill att deras lärare ska läsa *mindre än nu*.

Det bästa med att lyssna till högläsning är...

I slutet av enkäten fanns påståendet ovan där eleverna kunde svara med egna ord. I årskurs 3 valde 41 av de 55 eleverna att skriva en fortsättning på påståendet. 13 av eleverna skrev att de tycker att högläsningen är en lugn, mysig och avkopplande stund. Vidare svarade tolv elever att de lär sig nya ord. Elva elever skrev att de tycker att det är roligt att lyssna till högläsning. Fem elever ansåg att det är spännande. Fem elever uttryckte att det är skönt att inte behöva läsa själva. Ytterligare fem elever skrev att de uppskattar boken, eller lättare kommer in i boken, när läraren högläser. Tre elever svarade att de ser bilder i huvudet och får mer fantasi och två elever uppskattar att de får rita eller måla samtidigt som läraren högläser.

I årskurs 6 svarade alla elever utom en på påståendet. 16 av 57 elever såg på högläsningen som ett tillfälle att få känna lugn och att det var mysigt. En elev skrev: "Du själv behöver inte läsa, bara chilla och lyssna". 15 elever menade att det bästa var att de lär sig nya ord när de får lyssna till högläsning. En elev skrev: "Att man får en annan förståelse om vad boken handlar om jämfört med när man själv läser", vilket ytterligare åtta andra elever ansåg då de skrev att man får bilder i huvudet och en bredare förståelse.

En annan aspekt som nio av eleverna skrev är att det är skönt att slippa läsa själva. Fem av eleverna ansåg att det bästa är när de får måla eller rita samtidigt som läraren läser högt. En elev skrev att allt är det bästa medan en annan skrev att det inte finns något som är bra. Det bästa enligt en annan elev är att: "[...] fröken uttrycker vad som händer jättebra."

Är det något du inte tycker om med att lyssna till högläsning?

I årskurs 3 har 20 av 55 elever med egna ord skrivit: "Nej" på frågan. Fyra elever svarade att det kan bli långtråkigt. Tre elever skrev: "Inget". En elev svarade: "Det kommer svärord". En elev skrev: "Jag förstår inte" och en elev skrev: "Vet ej". 25 elever skrev inte något svar alls.

I årskurs 6 skrev 19 elever: ”Nej ” på ovanstående fråga. Två elever svarade inte och 35 elever skrev mer utförliga svar. Tre elever skrev meningar som tydligt visar att det inte finns något som de inte tycker om med högläsning, till exempel: ”Jag gillar allt”. Tio av eleverna skrev att de tycker att det kan vara tråkigt eller bli långtråkigt om läraren läser för länge eller om läraren läser böcker som de anser vara tråkiga. En elev skrev: ”Jag skulle hellre vilja läsa själv. Jag tycker fröken kan välja bättre böcker”. Två elever upplever det pratigt ibland, vilket en av dem beskriver som irriterande. En elev skrev: “[...] att man inte hör om man sitter långt bort”.

5.3.3 Elevers uppfattning om lärarens högläsning

Vi brukar prata om boken/texten... innan läraren läser...under tiden när läraren pausar sin läsning...efter att läraren läst.

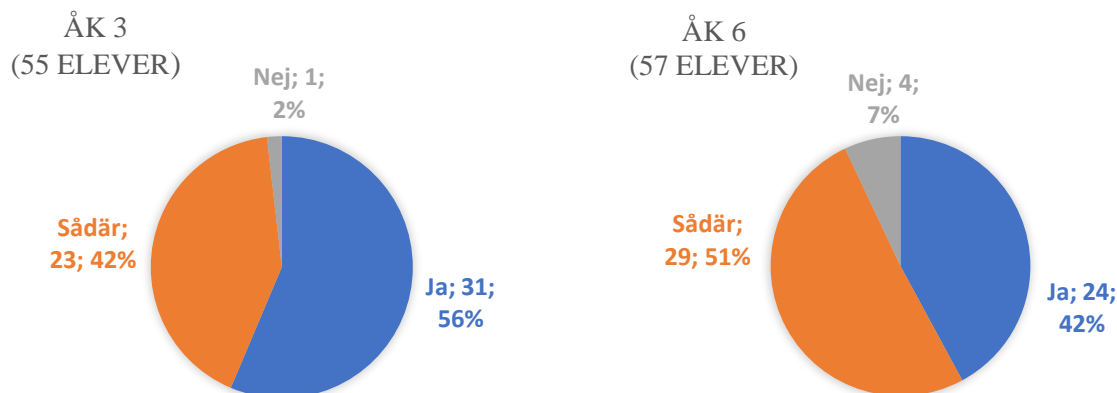
Eleverna fick svara på en flervalsfråga om när de brukar prata om boken/texten vid högläsning. I både årskurs 3 och 6 var det flest elever som menade att de pratar om boken/texten *under tiden när läraren pausar sin läsning*. I årskurs 3 var det 42 av 55 elever som svarade det och i årskurs 6 svarade 40 av 57 elever så. Överlag var de båda årskurserna lika i sina svar vad gäller alla tidpunkter som de pratar om boken/texten. I årskurs 3 var det 31 av 55 elever, gentemot 37 av 57 elever i årskurs 6, som menar att de brukar prata om boken/texten *innan läraren läser*. 35 av 55 elever i årskurs 3 kryssade i att de pratar om boken *efter att läraren har läst* medan 32 av 57 elever i årskurs 6 svarade det.

Läraren läser högt för klassen... ...mer nu än när vi var yngre, ...mindre nu än när vi var yngre, ...lika mycket nu som när vi var yngre.

I både årskurs 3 och 6 framgår det utifrån elevernas svar att 39 av 55 elever i årskurs 3 och 34 av 57 elever i årskurs 6 menar att deras lärare läser lika mycket nu som när de var yngre. Fyra av 55 elever i årskurs 3 anser att läraren läser mindre nu än när de var yngre jämfört med elva av 57 elever i årskurs 6. I årskurs 3 läser läraren mer nu enligt sju av 55 elever. Anmärkningsvärt är att tolv av 57 elever i årskurs 6 anser att läraren läser mer nu än när de var yngre.

5.3.4 Elevers uppfattning om vad högläsning bidrar med

Tycker du att du lär dig nya saker genom att prata om boken/texten?

Båda årskurserna svarade liknande på frågan. Av de samtliga 112 eleverna svarade endast fem elever, varav fyra i årskurs 6 och en i årskurs 3, att de inte lär sig nya saker genom att prata om boken/texten.

När läraren läser högt tycker jag att... ..jag lär mig nya ord ...jag förstår innehållet i boken/texten bättre ...jag blir bättre på att läsa själv.

På detta påstående var resultaten lika i de båda årskurserna vad gäller samtliga svar. 46 av 55 elever i årskurs 3 och 40 av 57 elever i årskurs 6 svarar att de *lär sig nya ord* när läraren läser högt. 31 av 55 elever i årskurs 3 och 37 av 57 elever i årskurs 6 menar att de *förstår innehållet i boken/texten bättre*. 14 av 55 elever i årskurs 3 och 14 av 57 elever i årskurs 6 tycker att de *blir bättre på att läsa själva*.

Eleverna gavs ytterligare möjlighet att besvara påståendet med egna ord. I årskurs 3 var det ingen elev som valde att svara. I årskurs 6 skrev sju elever egna svar. Exempel som en av eleverna skrev var: "Jag blir bättre på att uttala svåra ord".

6. Diskussion och slutord

Först för vi en diskussion om *högläsningens didaktiska möjligheter* utifrån forskning samt resultat och analys från vår studie som sedan följs av en diskussion kring *lärares och elevers uppfattning om och attityd till högläsning*. Vi avslutar med *slutord och tankar om vidare forskning*.

6.1 Högläsningens didaktiska möjligheter

Kohart Marchessault och Larwin (2013) samt Nordenstam och Widhe (2015) vill belysa fördelarna med högläsning för *äldre*, läskunniga, elever då de menar att forskning ofta framskriver högläsningens fördelar för *yngre* barns språkutveckling. Ayers (1991), Chambers (2011) och Körling (2012) skriver om vikten av att fortsätta läsa högt oavsett elevers ålder. Chambers uttrycker att det är nödvändigt genom hela skoltiden på grund av det faktum att det har ett så stort värde för elevers fortsatta språkutveckling.

För att tillgodose elevers språkutveckling krävs det att lärare är medvetna om högläsningens didaktiska möjligheter, vilka arbetssätt som finns att tillgå och vad de respektive arbetssätten kan bidra till (Lane & Wright, 2007). Nordenstam och Widhe (2015) såväl som Fischer et al. (2004) beskriver att lärares högläsning kan bidra till elevers intresse för fortsatt självständig läsning. I Hemericks studie (1999) framgår det att de elever som blev lästa för varje dag visade sig bli mer motiverade och engagerade till att på egen hand utforska böcker. Utifrån resultatet av vår studie kan vi se att 34 av 55 elever i årskurs 3 svarade *Ja* på frågan gentemot ett resultat i årskurs 6 där endast 20 av 57 elever svarade att de tycker om att läsa enskilt.

Två lärare i vår studie menar att högläsning bidrar till en ökad läslust hos eleverna. Eleverna fick frågan om de själva får lust att läsa av att lyssna på lärarens högläsning. Svaren visade att få elever i årskurs 6 menade att de får lust att läsa själva av att lyssna på när läraren läser högt. Detta tänker vi kan bero på att eleverna i årskurs 6 redan får läsa mycket på egen hand. Nordenstam och Widhe (2015) framhåller att det kan bli ett problem om de äldre eleverna går miste om allt som lärarens högläsning kan bidra till om eleverna endast får läsa enskilt. Lundberg (2006) såväl som Körling (2012) fastslår att högläsning berikar elevers självständiga läsning samt att det utvecklar ett livslångt intresse för läsning.

Tiden som ägnas åt högläsning beskrivs i forskning som en viktig faktor och att högläsning bör vara en daglig aktivitet med fokus på lärande och inte ses som en paus från undervisningen (Forte, 1995; Lane & Wright, 2007; Merga & Ledger, 2018; Nordenstam & Widhe, 2015). Enligt Merga och Ledger (2018) riskerar högläsning att glömmas bort om det inte finns en avsatt tid för det. I vår studie framgår det att det är olika hur lärarna prioriterar tiden för högläsning samt hur väl de planerar för den. En lärare betonar att hennes högläsning inte är ett tidsfördriv utan väl genomtänkt medan andra säger att de ibland högläser spontant i avkopplande syfte eller för att eleverna är trötta. Meningarna går alltså isär då vi både har fått svar att högläsning är en krävande process för eleverna och å andra sidan svar att eleverna bara kan få koppla av och lyssna. Vi drar paralleller till vår tidigare forskning där Fisher et al. (2004) menar att lärare behöver få utbildning och praktisk övning i högläsning. De bör ha ett tydligt syfte med sin högläsning och kunna förmedla det till eleverna.

Lärarna i årskurs 3 i vår studie menar att bidragande faktorer till att högläsning uteblir kan vara att tid behöver avvaras till enskild tyst läsning och att högläsningen stjälar tid från annat. Två av lärarna i årskurs 6 pratar allmänt om vilka faktorer som skulle kunna påverka att högläsning uteblir. De menar att det kan finnas annat som ska få plats i schemat och att högläsningen då inte upplevs lika viktig. De poängterar dock att de själva inte tänker på detta sätt då de ser på högläsning som en så pass viktig aktivitet som måste få plats i schemat. Detta styrker delvis vår tidigare forskning som visar att högläsning snarare kan spara tid (Lane & Wright, 2007). Vår bedömning av detta är att om lärare känner till vikten av högläsningens möjligheter så kan den användas på ett så pass effektivt sätt att det gynnar andra ämnen också.

I vår studie anser majoriteten av lärarna att tiden de lägger på högläsning är tillräcklig. Dock tar både lärare i årskurs 3 såväl som i årskurs 6 upp att de anser att det är stress och höga krav på att andra saker ska hinnas med vilket gör att högläsningen blir lidande. En lärare i årskurs 3 menar att högläsning endast är en liten del i de nationella proven och att det därför får prioriteras bort vilket i sin tur motsäger det som forskningen visar nämligen att det krävs att eleverna har fått lyssna på högläsning för att själva bli goda läsare (Körning, 2012; Lundberg, 2006).

Eleverna i vår studie upplever att deras lärare högläser i samma omfattning som när de var yngre. Analysen av vår studie visar att fler elever i årskurs 6, än i årskurs 3, menar att läraren högläser mer nu än tidigare. Det är ett resultat vi inte förväntade oss då forskning visar att lärares högläsning generellt minskar med elevernas stigande ålder. Vår studie är dock inte

generaliserbar och vi vet att en lärare i årskurs 6 högläser mer nu på grund av att eleverna har svenska som andraspråk.

Vår studie indikerar ändå att elever i årskurs 6 har en högre önskan om att läraren högläser *mer än nu* jämfört med eleverna i årskurs 3. Detta tänker vi kan bero på att de äldre eleverna får läsa mer texter självständigt och kanske generellt blir höglästa för i mindre omfattning än de yngre. I vår studie framgår det tydligt att nästan inga elever önskar att lärarens högläsning ska minska. Även Merga och Ledger (2018) beskriver i sin studie att elever generellt tycker om högläsning men att de å andra sidan anser att de inte blir tillräckligt lästa för vare sig i hemmet eller i skolan. Två lärare i vår studie menar att deras främsta syfte med högläsning är att den blir kompensatorisk för den högläsning som de tror att eleverna går miste om hemma. Frost (2002) och Myrberg (Preutz, 2012) framhåller att barn som under sin uppväxt har fått lyssna till högläsning har ett språkligt försprång.

Utgångspunkten till denna studie var att lärares högläsning inte explicit nämns i läroplanen för årskurs 1–9. De svar vi fått av lärarna om hur de tolkar frågan visar en splittrad syn. Vissa ansåg att det inte står utskrivet i läroplanen medan andra menar att den absolut ställer krav på dem att högläsa.

På ett övergripande plan kan vi konstatera utifrån tidigare forskning såväl som utifrån vår studie att högläsning är ett viktigt didaktiskt verktyg. Högläsningens gynnsamma aspekter kan vi relatera till de teoretiska förankringar som vår studie vilar på. I relation till det sociokulturella perspektivet tänker vi särskilt på att den gemensamma högläsningen bidrar till det sociala samspel som uppstår, att eleverna lär av varandra i diskussioner som uppkommer samt att de får ta del av mer avancerade texter när någon mer kompetent läser upp texten. Högläsning utvecklar elevernas literacy genom att de får ett utökat ordförråd, utvecklad förståelse för texter och intresse för egen läsning som i sin tur bidrar till att de kan uttrycka sig med ett rikare språk.

Jönsson (2007) likt Merga och Ledger (2018) framhåller att högläsning bidrar till att skapa en känsla av gemenskap mellan elever och lärare då de får ta del av samma läsoplevelse. Detta menar även två av lärarna i årskurs 6 från vår studie. En av lärarna i årskurs 6 menar att genom högläsning kan man fånga sin grupp och skapa ett gott ledarskap.

Flera lärare i vår studie menar att högläsning bidrar till en ökad förståelse av texter, vilket även vår tidigare forskning styrker (Fisher et al., 2004; Jönsson, 2007; Norato Cerón, 2014; Nordenstam & Widhe, 2015; Witte, 2016). Flera lärare i vår studie tycker att högläsning

möjliggör för dem att lättare stanna upp och samtala om textens innehåll, eller sådant som eleverna inte förstår. En lärare i årskurs 6 beskriver skillnaden med att eleverna får lyssna till en ljudbok eller om hon själv läser högt. Hon menar att hennes högläsning skapar en helt annan dimension som de tar del av tillsammans. På samma sätt betonar Myrberg att ljudböcker aldrig kan ersätta den mänskliga inlevelsen vid högläsning (Preutz, 2012).

De flesta elever i vår studie anser att de lär sig något genom att få diskutera innehållet. Norato Ceróns studie (2014) visar att högläsning i samspel med diskussion om boken bidrar till elevers språkutveckling. Adelman (2009) menar att barn först i 13-årsåldern förstår innehållet, genom egen läsning, lika bra som genom högläsning. Lite mer än hälften av eleverna i vår studie anser att de förstår innehållet bättre när läraren läser högt. Intressant är att det var fler elever i årskurs 6, än i årskurs 3, som menar att de gör det.

Högläsning bidrar till att eleverna utvecklar sin fantasi, förståelse för språkets struktur och berättelsers uppbyggnad (Fischer et al., 2004; Forte, 1995; Merga & Ledger, 2018; Witte, 2016). Lärare i vår studie beskriver att deras högläsning bidrar till att elevernas egna textskapande och skrivande av berättelser har utvecklats samt att eleverna ser inre bilder och utvecklar en bredare fantasi. Några av de medverkande eleverna svarade också att de får en bredare fantasi av att lyssna på lärarens högläsning.

Majoriteten av eleverna i båda årskurserna menade att det som högläsning bidrar mest med är att de lär sig nya ord av att lyssna till högläsning vilket flera av de medverkande lärarna också ansåg. Studierna av Norato Cerón (2014) och Witte (2016) visar också att högläsning är språkutvecklande och utvecklar elevers ordförråd. Kindle (2009) menar att elevers ordförråd gynnas av att man aktivt arbetar med orden i texten vilket flera av de medverkande lärarna i vår studie beskriver att de gör.

Vidare menar Kindle (2009) och Witte (2016) att de texter elever får ta del av ska väljas ut med omsorg och att lärare behöver ha elevernas ordförråd i åtanke vid val av högläsningbok. Viktigt, enligt forskarna Fisher et al. (2004), Lane och Wright (2007), Norato Cerón (2014) och Witte (2016) är även att lärare bör välja anpassade böcker för elevernas emotionella nivåer, som intresserar, engagerar och motiverar dem. De flesta lärarna i vår studie väljer böcker genom tips som de får av andra eller låter eleverna vara med och rösta. Fisher et al. (2004) menar att lärare bör ha läst de valda böckerna innan de läser högt ur dem för att på så sätt vara mer förberedda.

I vår studie var det bara två lärare som uttryckte att de läser boken eller kapitlet i förväg. Samtliga lärare läser mestadels skönlitteratur men de flesta menar att de försöker variera genrer.

Lärarna i Merga och Ledgers studie (2018) visar att de tycker om att ge eleverna upplevelsen av mer avancerade texter. Kindle (2009) menar däremot att alltför avancerade texter med svåra ord kan ta fokus från läsoplevelsen och förhindra elevernas förståelse för innehållet. Flera lärare i vår studie har samma åsikter. En av lärarna säger att hon ofta väljer böcker som är lite svårare än vad eleverna själva klarar av att läsa. En annan lärare menar att hon får välja bort vissa böcker på grund av att innehållet kan vara för svårt att förstå för elever med svenska som andraspråk.

I den tidigare forskningen framgår det att elever gynnas om de under högläsningen sitter på en plats som är bekväm och inbjudande. Om de känner sig avslappnade ger det bättre förutsättningar att anspråkslöst föra diskussioner vilket är avgörande för språkutvecklingen (Fisher et al., 2004; Lane & Wright, 2007; Norato Cerón, 2014). En lärare i vår studie menar å andra sidan att platsen inte är avgörande. Det var bara en klass som satt i en ring på en matta då läraren ansåg att det var det bästa sättet för att fånga elevernas uppmärksamhet. De lärare vars elever satt kvar vid sina platser menade att det berodde på att de inte hade plats till miljöombyte eller att de hade provat men upplevt att det inte gjorde någon skillnad eller att det blev sämre för den nuvarande gruppen.

6.2 Lärares och elevers uppfattning om och attityd till högläsning

I Ayers studie (1991) framgår det att elever har en positiv attityd till att få lyssna på högläsning. Även Merga och Ledger (2018) beskriver i sin studie att elever generellt har en positiv attityd till högläsning men att de däremot anser att de inte blir tillräckligt lästa för vare sig i hemmet eller i skolan. I vår studie svarade en klar majoritet *Ja* på frågan om de tycker om att lyssna på lärarens högläsning. Endast en av 112 elever svarade *Nej*. Till skillnad mot Merga och Ledgers studie anser majoriteten av eleverna i vår studie att de blir tillräckligt lästa för i skolan.

Lundberg (2006) menar att det är viktigt med vuxna förebilder som visar värdet och glädjen med läsning. Lane och Wright (2007) och Fischer et al. (2004) anser att lärare bör vara engagerade vid högläsningstillfället då det är en viktig faktor för att få eleverna intresserade och motiverade. Att läraren presenterar bokens innehåll genom att utstråla glädje och lust hjälper elevernas förståelse av en text. Fisher et al. (2004) såväl som Kindle (2009) nämner

även vikten av att lärares högläsning bör vara väl förberedd så att de läser med flyt, inlevelse och uttrycksfullhet. Att lärare dramatiserar och arbetar med rekvisita vid högläsningstillfället är gynnsamt enligt Fisher et.al (2014). En elev i vår studie beskriver att “[...] fröken uttrycker vad som händer jättebra”. Samtliga lärare i vår studie visade sig ha en positiv attityd till att läsa högt för sina elever och ansåg att det är viktigt att utstråla det till sina elever. Flera av dem menar att det är det roligaste och mest givande de gör. Alla lärare upplever att deras elever tycker om att lyssna till deras högläsning vilket vi även kan se underlag för i elevernas svar.

I studien av Merga och Ledger (2018) framgår det att majoriteten av eleverna såg på lärarens högläsning som en paus från den övriga undervisningen. I vår studie beskriver en lärare att hon upplever att eleverna ser högläsningen som en högtidsstund på dagen. Flertalet av eleverna i studien svarar att det är skönt att de slipper läsa själva. Vi tolkar även några av elevernas svar som att de främst ser högläsningen som en lugn och mysig stund snarare än ett undervisningstillfälle. Fisher et al. (2004) poängterar däremot att varken lärare eller elever bör se på högläsning som ett avbrott från övrig undervisning. Frågan vi ställer oss är om tydligare riktlinjer i läroplanen hade bidragit till att lärare högläser med ett starkare didaktiskt syfte. Skulle det resultera i att elever istället ser på lärarens högläsning som ett lärandetillfälle?

På frågan om det finns något som eleverna i vår studie inte tycker om med högläsning svarade 15 av 112 elever att de tycker att det kan bli tråkigt om läraren läser för länge. I studien av Merga och Ledger (2018) framgår det att eleverna visade sig ogilla stöket som uppkommer kring högläsningen. I vår studie var det endast två elever som skrev att de anser att det kan bli stökigt eller pratigt. Lärarna i studien menar å andra sidan att utmaningar de ser med att praktisera högläsning kan vara att vissa elever stör när de inte klarar av att sitta stilla.

6.3 Slutord och tankar om vidare forskning

Vi upplever att vårt val av metoder har resulterat i ett brett underlag som har hjälpt oss att besvara våra frågeställningar. Något vi har reflekterat över i efterhand är att det vore intressant att jämföra respektive lärares svar med sina elevers svar. Detta var dock något vi valde bort då det hade blivit alltför omfattande med det antal informanter vår studie består av.

Vi kan utifrån vår insamlade empiri se att både lärare och elever överlag har en positiv attityd till lärarens högläsning. Vi kan relatera både lärares och elevers svar till literacy då de upplever att högläsning är språkutvecklande. Det sociokulturella perspektivet speglas främst i lärarnas svar då flertalet av dem talar om att högläsning är en gemensam upplevelse.

Lärares åsikter har skilt sig åt i frågan om de anser att läroplanen ställer krav på dem att högläsa. Det styrker vår utgångspunkt till studien om att läroplanen för årskurs 1–9 är otydlig vad gäller lärarens högläsning. Resultatet visar att lärarnas ambitioner är att de ska fortsätta högläsa i högre årskurser men att det av olika anledningar riskerar att utebli. Vi ser en skillnad i hur lärare väljer att praktisera högläsning beroende på hur de tolkar läroplanen. Lärare som anser att läroplanen ställer krav på högläsning visar sig ha ett tydligare undervisningssyfte, snarare än att de ser det som en paus. Vår slutsats är att läroplanen behöver bli tydligare vad gäller *om*, *när* och *hur* lärares högläsning bör praktiseras.

I vår tidigare forskning framgår det att lärare bör få praktisk övning och kunskap om högläsningens gynnsamma faktorer, samt att de behöver kunna visa ett tydligt syfte för eleverna. Får lärarstudenter med sig detta genom utbildningen, och anser de att läroplanen ställer krav på att de ska högläsa? Vidare väcker detta tankar om att det i framtida forskning hade varit intressant att undersöka hur lärarstudenter upplever högläsningens roll i undervisningen, i relation till deras utbildning och till riktlinjer i läroplanen.

Referenser

Adelmann, Kent (2002). *Att lyssna till röster: ett vidgat lyssnandebegrepp i ett didaktiskt perspektiv*. Diss. Lund: Univ., 2002

Tillgänglig på Internet: <http://hdl.handle.net/2043/6400> [Hämtad 2020-03-07]

Adelmann, Kent (2009). *Konsten att lyssna: didaktiskt lyssnande i skola och utbildning*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Ayers, Sam, *Reading Aloud to Children: What Children Have To Say*.

<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED331003.pdf> [Hämtad 2020-03-07]

Chambers, Aidan (2014). *Böcker inom och omkring oss*. [Ny utg.] Stockholm: Gilla böcker

Christoffersen, Line & Johannessen, Asbjørn (2015). *Forskningsmetoder för lärarstudenter*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Denscombe, Martyn (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Fjärde upplagan Lund: Studentlitteratur

Dominković, Kerstin, Eriksson, Yvonne & Fellenius, Kerstin (2006). *Läsa högt för barn*. Lund: Studentlitteratur

Fisher, Douglas., Flood, James., Lapp, Diane., & Frey, Nancy” *Interactive read-alouds: Is there a common set of implementation practices?”* *The Reading Teacher* vol. 58, no 1, p. 8 (2004) [Hämtad 2020-03-10]

Forte, Frances (1995) *Reading aloud to 4th grade students*

[ED379640.pdf](https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED379640.pdf) [Hämtad 2020-03-31]

Freebody, P., & Luke, A. (1999). *Further notes on the Four Resources Model:*

<http://www.readingonline.org/research/lukefreebody.html> [Hämtad 2020-03-10]

Hemerick, K.A. (1999). *The Effects of Reading Aloud In Motivating and Enhancing Students' Desire to Read Independently*. Kean University, U.S. Department of Education.

<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED427308.pdf> [Hämtad 2020-03-05]

Jönsson, Karin (2007). *Litteraturarbetets möjligheter: en studie av barns läsning i årskurs F-3*. Diss. Lund: Lunds universitet, 2007 Tillgänglig på Internet:

<http://dspace.mah.se/bitstream/2043/4089/1/Avhandling.pdf> [Hämtad 2020-03-17]

Kindle, K., J. (2009). *Vocabulary Development During Read-Alouds: Primary Practices*.

The Reading Teacher Vol. 63, Issue 3, november (2009) p. 202-211

<https://ila.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1598/RT.63.3.3?> [Hämtad 2020-03-17]

Kohart Marchessault, J., & Larwin, K. (2013). Structured read-aloud in middle school: The potential impact on reading achievement. *Contemporary issues in education research*, 6 (2), 241-246. [EJ1073207.pdf \(ed.gov\)](#) [Hämtad 2020-03-05]

Lundberg, I (2006). Early language development as related to the acquisition of reading *Cambridge University press* Vol. 14 Issue 1, February p. 65-79 [Hämtad 2020-03-14]

Lundgren, Ulf. P., Säljö, Roger., Liberg, Caroline. (2014), *Lärande, skola, bildning: grundbok för lärare*. 3 upplagan. Stockholm: Natur & kultur

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011: reviderad 2019. Sjätte upplagan (2019). [Stockholm]: Skolverket Tillgänglig på internet:

<https://www.skolverket.se/publikationsserier/styrdokument/2019/laroplan-for-grundskolan-forskoleklassen-och-fritidshemmet-reviderad-2019>

Merga, Kristin Margaret & Ledger, Susan (2018).

Teachers Attitudes toward and frequency of engagement in reading aloud in the primary classroom <https://onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.hkr.se/doi/epdf/10.1111/lit.12162>

[Hämtad 2020-03-11]

Merga, Kristina Margaret & Ledger, Susan (2018).

Reading Aloud: Children's Attitudes toward being Read to at Home and at School

<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1174201.pdf> [Hämtad 2020-03-01]

Norato Cerón, C. (2014). 'The Effect of Story Read-Alouds on Children's Foreign Language Development', *GIST Education And Learning Research Journal*, 8, pp. 83-98, ERIC, EBSCOhost [Hämtad 2020-02-23]

Nordenstam, A., & Widhe, O. (2017). *Högläsning för äldre elever. En mötesplats för teori och praktik*. Lir. Journal, 8(16), 96–113 [Hämtad 2020-04-01]

Preutz, H. (2012). Språket utvecklas näsa mot näsa. *Forskning och Framsteg* 5. 20 juni. <https://fof.se/tidning/2012/5/artikel/spraket-utvecklas-nasa-mot-nasa> [Hämtad 2020-03-10]

Svensk ordbok: utgiven av Svenska Akademien. 1. uppl. (2009). Stockholm: Norstedt [distributör]

Säljö, R. (2015), *Lärande: en introduktion till perspektiv och metaforer*. Gleerups.

Vetenskapsrådet. (2011). *Forskningsetiska principer*. Hämtad från: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> [Hämtad 2020-12-01]

Witte, P. G. (2016). *Teaching First Graders to Comprehend Complex Texts Through Read-Alouds*. *The Reading Teacher*. Vol. 70 Issue 1, July/August 2016, p. 29–38 [Hämtad 2020-03-05]

Woolfolk, A. & Karlberg, M. (2015), *Pedagogisk psykologi*. Harlow: Pearson Education Limited.

Bilagor

Bilaga 1 - Informationsbrev till lärare

Hej!

Du har tackat ja till att delta i vår undersökning till vårt examensarbete som handlar om lärarens högläsning och då med fokus på lärarens och eleverns uppfattning om och attityd till högläsning, samt hur den praktiseras. Vi är tacksamma att du deltar och det ska bli mycket intressant att höra dina tankar.

Genomförande

Studien kommer att genomföras genom att intervjua tre verksamma lärare i årskurs 3 samt tre verksamma lärare i årskurs 6. Intervjuerna kommer att vara semistrukturerade och genomförs digitalt alternativt via telefon. Intervjun beräknas ta ca 30 minuter.

Intervjuerna med er lärare kommer att genomföras med ljudupptagning med hjälp av en diktafon för att lättare kunna transkriberas, analyseras och sammanställas. Så fort vi har transkriberat intervjun så raderas ljudfilen. Allt insamlat och inspelat material kommer endast att hanteras av oss författare men vår handledare och examinator kan begära att få ta del av det transkriberade materialet. Efter att vårt arbete blivit godkänt kommer allt det insamlade materialet att förstöras.

Eleverna i respektive klass kommer att svara på en enkelt utformad enkät med mestadels flervalsfrågor som beräknas ta ca 10 minuter att genomföra. Enkäterna till eleverna skickas till er via post. De returneras sedan i ett medföljande kuvert med förbetalt porto.

Samtliga respondentsvar kommer att anonymiseras i vår undersökning, utifrån Vetenskapsrådets krav på *konfidentialitet*.

Er medverkan i undersökningen är helt frivillig och ni har rätt att när som helst välja att avbryta ert deltagande utan motivering eller konsekvenser för er, utifrån Vetenskapsrådets krav på *Samtycke*.

Du som deltagare kommer få ta del av vårt färdiga arbete om så önskas.

Vid eventuella frågor kontakta oss:

Jessika Fasth 0708-76 99 30

Kristina Elmerot 0701-48 00 99

jessika.fasth@icloud.com

kristina.elmerot@gmail.com

Handledare: Mary Ingemansson

Mary.ingemansson@hkr.se

Bilaga 2 - Informationsbrev till elever och vårdnadshavare

Hej!

Vi är två lärarstudenter som heter Jessika Fasth och Kristina Elmerot. Vi läser Grundlärarprogrammet F-3 på Kristianstad högskola. Just nu skriver vi vårt examensarbete som handlar om lärarens högläsning och då med fokus på lärarens och elevers uppfattning om och attityd till högläsning, samt hur den praktiseras.

I vår studie kommer vi att intervjua sex lärare på olika skolor i södra och mellersta Sverige. Vi önskar även att eleverna i respektive klass kan få vara med och svara på en enkelt utformad enkät med mestadels flervalfrågor. Syftet med deltagandet är att ge ett ytterligare bidrag till forskningen om elevers tankar och åsikter kring lärarens högläsning.

Samtliga respondentsvar kommer att anonymiseras i vår undersökning, utifrån Vetenskapsrådets krav på konfidentialitet. Det insamlade materialet hanteras endast av oss författare men det kan begäras ut av vår handledare och examinator.

Om ni inte vill att ert barn ska vara med och delta i undersökningen vore vi tacksamma om ni vill meddela det till klassläraren.

Om ni har frågor om undersökningen kan ni kontakta oss:

Jessika Fasth 0708-76 99 30

Kristina Elmerot 0701-48 00 99

jessika.fasth@icloud.com

kristina.elmerot@gmail.com

Handledare:

Mary Ingemansson

mary.ingemansson@hkr.se

Bilaga 3 - Intervjuguide

Bakgrundsfrågor

- Vilken/vilka utbildning/ar och eventuell kompetensutveckling, inom läraryrket, har du?
- Hur länge har du arbetat som lärare i svenska i åk 1–3/4–6?
- Hur ser din nuvarande klass ut? (Till exempel antal elever, elever med särskilda behov, SVA-elever)

Intervjufrågor

- Tycker du om att läsa högt för dina elever? (Motivera)
- Upplever du att dina elever uppskattar när du läser högt? (Beskriv hur du uppfattar det)
- Hur ofta och när läser du högt för dina elever? (Tillfällen per vecka, när under dagen)
- Skulle du beskriva din högläsning som övervägande planerad eller övervägande spontan? (Beskriv)
- Upplever du att din högläsning ökar, minskar eller består i samma omfattning i takt med att eleverna blir äldre? (Varför/varför inte?)
- Vilka faktorer tror du avgör om högläsning uteblir?
- Upplever du att läroplanen ställer krav på dig som lärare att praktisera högläsning? (Beskriv hur du tänker)
- Anser du att högläsning är ett viktigt didaktiskt verktyg? (Varför/varför inte? Utveckla)
- Anser du att du lägger tillräckligt med tid på högläsning i din nuvarande årskurs? (Motivera)
- Vad anser du att högläsning bidrar med?
- Vad anser du är det främsta syftet med din högläsning?
- Beskriv om du ser några utmaningar med att praktisera högläsning.
- Är det något mer som du vill tillägga?

Bilaga 4 – Enkät till elever

1. Tycker du om att läsa?

(Kryssa ditt svar)

Ja Nej Sådär

2. Tycker du om när din lärare läser högt för klassen?

(Kryssa ditt svar)

Ja Sådär Nej

3. Får du lust att läsa själv genom att lyssna på när din lärare läser högt för klassen?

(Kryssa ditt svar)

Ja Sådär Nej

4. Vi brukar prata om boken/texten...

(Här kan du kryssa **flera** alternativ)

- ...*innan* läraren läser.
- ...*under* tiden, när läraren pausar sin läsning.
- ...*efter* att läraren har läst.

5. Tycker du att du lär dig nya saker genom att prata om boken/texten?

(Kryssa ditt svar)

Ja Sådär Nej

6. Läraren läser högt för klassen...

- ...*mindre* nu än när vi var yngre.
- ...*mer* nu än när vi var yngre.
- ...*lika mycket* nu som när vi var yngre.

7. Jag vill att min lärare läser högt...

- ...*mer* än nu.
- ...*mindre* än nu.
- ...det är *bra* som det är *nu*.

8. När läraren läser högt tycker jag att...

(Här kan du kryssa **flera** alternativ)

- ...jag lär mig nya ord.
- ...jag förstår innehållet i boken/texten bättre.
- ...jag blir bättre på att läsa själv.

Skriv här om du kommer på något annat:

9. Det bästa med att lyssna till högläsning är:

10. Är det något du inte tycker om med att lyssna till högläsning?

Tack för dina svar!

Bilaga 5 – Elevers egna tankar

Årskurs 3

Fråga 8: Inga egna svar

Fråga 9: *Det bästa med att lyssna till högläsning är:*

- Att det är lugnt.
- Att det är kul.
- Att man får måla.
- Att jag lär mig nya ord.
- Att man inte behöver läsa själv.
- Roligt.
- Böckerna är så roliga.
- Man fastnar i läsningen.
- Att det alltid är roliga eller konstiga böcker hon läser.
- Man lär sig nya ord.
- Att man får rita.
- Jag lär mig nya ord.
- Att man lär sig mer ord och att man lär sig om boken.
- Att man lär sig andra ord. Man behöver inte läsa själv.
- Det är mysigt om det är en bra bok.
- Man lär sig mer ord.
- Man slipper läsa.
- Det är spännande när någon annan läser och det är mysigt.
- Det är avslappnande.
- Man kan ligga still.
- Att man får bilder i huvudet.
- Det blir mysigt.
- Det är avslappnande för man har jobbat så mycket.
- Det är mysigt och avslappnande.
- Att jag lär mig saker och kommer in i boken.
- Det är mysigt och avslappnande.
- Man måste inte själv läsa.
- Lära sig nya ord.
- Man vet hur det uttalas.
- Spännande.
- Att man kan bara sitta och slappna av.
- Skönt, roligt, spännande.
- Roligt, mysigt.
- Det är skönt.
- Man kan börja skratta.
- För man lär sig nya ord.
- Lär nya ord, roligt.

- Roligt, spännande.
- Det är bra för man lär sig nya ord.
- Jag tycker att det är roligt.
- Roligt, spännande.

Fråga 10 *Är det något du inte tycker om med att lyssna till högläsning?*

25 elever har inte svarat alls.

20 elever har svarat svar "nej".

3 elever har svarat "inget".

1 elev har svarat "vet inte".

- Jag förstår inte.
- Det är långtråkigt.
- Det brukar bli tråkigt ibland.
- Det kommer svårord.
- Ibland är det tråkigt
- Om det är en tråkig bok

Årskurs 6

Fråga 8: *När läraren läser högt tycker jag att...*

- Jag tycker jag lär mig mer när dom läser högt.
- Jag tycker att när läraren läser är det bra.
- Att det är roligare att läsa än att lyssna.
- Jag blir bättre.
- Ibland på läslektionerna lär jag mig ord och vad boken handlar om.
- Mitt imagination blir bättre.
- Jag blir bättre på att uttala svåra ord.

Fråga 9. *Det bästa med att lyssna till högläsning är:*

- Allt
- Att boken är bra.
- Att jag lär mig mer.
- Att man bara kan ta det lugnt och lyssna på när läraren läser.
- Att man lär sig nya ord.
- Lugnet och spänningen.
- Att man kan sitta och slappna av.
- Att man får en paus och en egen fantasivärld.
- Man kommer igång med hjärnan.
- Att man hinner få egna bilder i huvudet och det hinner man inte om man läser själv.
- Att man lär sig nya ord och blir bättre att lyssna.
- Man blir lugn.
- Att man hinner tänka och ta upp vad hon läser.
- Det är att man lär sig nya ord och att det är enklare att förstå vad boken handlar om.

- Att man får ta det lugnt.
- Att man kan föreställa sig om hur det ser ut där de är i boken.
- Att man får en annan förståelse om vad boken handlar om jämfört med när man själv läser.
- Att man fattar mer.
- Att man inte behöver läsa själv.
- Att man lär sig nya ord och vad de betyder.
- Alla är tysta.
- Mitt imagination blir bättre.
- Att man är sig något nytt och det är bra för att man blir bättre på att läsa.
- Nya ord.
- Att läraren läser något ganska intressant.
- Att lära sig nya ord.
- När man lär sig nya ord. Man tänker hur spännande var boken/texten.
- När jag själv inte behöver läsa.
- Att ta det lugnt.
- Man lär sig nya ord.
- Att jag lär mig nya ord och nya saker.
- Man lär sig nya ord.
- Att man inte ibland behöver läsa och man kan lära sig nya ord.
- Att det är lugnt och det är inte stressigt.
- Man lär sig nya ord.
- Att man lär sig nya ord och man får fantisera om boken.
- Du själv behöver inte läsa, bara chilla och lyssna.
- Att man lär sig nya ord så kan man använda orden.
- Man kan fråga om det är finns ett ord som man inte fattar.
- Man får vila och lyssna för vi gjorde uppgifter.
- Att jag inte behöver läsa själv (hela boken).
- Att man kan slappna av men samtidigt och man inte behöver läsa en tjock bok själv.
- Att ibland får man måla till.
- Att jag slipper att läsa.
- När vi får måla.
- Att jag förstår vad boken handlar om.
- Att vi får rita samtidigt och fröken uttrycker vad som händer jättebra.
- Att man får lite paus från arbete.
- Det är tyst och man slipper att jobba då.
- Att man får lyssna på en bok man typ inte har läst. Det är mysigt när läraren läser.
- Det är skönt, inte jobbigt som det är när jag läser själv.
- Att man ofta får måla till.
- Det är en lugn stund.
- Att man får måla.
- Man kan använda sig av mer ord i en mening. Det kan vara avkopplande, det är bra när min lärare läser.
- Inget.

Fråga 10. *Är det något du inte tycker om med att lyssna till högläsning?*

(Två elever svarade inte alls, 17 svarade med ett nej).

- Att hon läser så länge.
- När boken är tråkig (oftast inte).
- Jag vill komma igång med mitt arbete så fort som möjligt så då kan det blir jobbigt när min lärare läser.
- Ibland kanske läraren läser för länge och då blir det svårt att koncentrera sig.
- Att det är enklare att förstå vad boken handlar om.
- Ja att lyssna på en bok (kan vara missförstånd då den kryssat i att den gillar att lyssna).
- Ibland när vi läser en tråkig bok för länge.
- Jag gillar allt.
- Att läraren slutar när det är som bäst.
- Ibland kan det vara lite tråkigt.
- Att man inte hänger med ibland.

- Att ibland det brukar vara tråkigt.
- Det är svårt att hänga med om jag inte har texten framför mig (alltså inte på tavlan).
- Att man råkar tappa bort vart man ska läsa och sen blir det din tur att läsa.
- Ibland behöver vi läsa och läsa högt.
- Det blir långtråkigt.
- Det kan vara lite långtråkigt men ändå roligt.
- Att man ibland måste läsa högt för klassen.
- Ibland blir det tråkigt.
- Det blir långtråkigt.
- När läraren slutar läsa för att välja en elev att läsa och när en elev inte läser högt nog så jag tappar bort mig i texten.
- Att man inte hör om man sitter långt bort.
- Det blir ganska tråkigt ganska snabbt och jag blir trött av att höra läraren prata.
- När jag inte vet om orden som blir uppläst.
- Att det är lite jobbigt att lyssna för mig och jag orkar inte läsa mer.
- Att man måste läsa högt och läsa med läraren.
- Inget.
- Det finns inget jag inte tycker om med högläsning.
- Nej allt är bra som det är.

- Jag tycker att det är svårt att koncentrera mig på vad läraren läser.
- Lyssna.
- Nej, men ibland är det tråkigt.
- Vissa pratar, det är irriterande, det händer bara ibland.
- Om det är dåliga böcker är det inte roligt att lyssna på.
- Att det är pratigt ibland.
- Jag skulle hellre vilja läsa själv. Jag tycker fröken kan välja bättre böcker.
- Att det går för snabbt ibland.
- När det inte är spännande/roligt och när man inte får måla.